

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ.

наша СЛОВА.pdf

Пяты год выдання

№ 29 (238) 21 кастрычніка 2026 г.

Культурная, моладзевая і турыстычная сталіцы СНД

Тры беларускія гарады афіцыйна стануць сталіцамі СНД! На паседжанні Рады кіраўнікоў дзяржаў СНД прынята важнае рашэнне. У наступным годзе адразу тры беларускія гарады атрымаюць адмысловы статус у рамках Садружнасці:

Менск стане Моладзевай сталіцай СНД;

Маладзечна прыме статут Культурнай сталіцы;

Ліда абвешчана Турыстычнай сталіцай Садружнасці.

Наперадзе нас чакае мора маштабных мерапрыемстваў, стромкіх міжнародных праектаў і сустрэч гасцей з усіх куткоў СНД. Наша краіна ў чарговы раз даказвае, што знаходзіцца ў цэнтры самых зыrkіх падзей!

Маладзечна славіцца як цэнтр беларускага песеннага мастацтва, прымаючы штогод Нацыянальны фест беларускай песні і паэзіі.

Першымі гарадамі ў гісторыі праграмы "Культурная сталіца СНД", якая стартвала ў 2011 годзе, былі Гомель і расійскі Ульянаўск. У 2019-ым дгэты статус быў прысвоены 1000-гадоваму Берасцю.

Як вядома, у невялікі беларускі горад Ліду едуць турысты з Камчаткі і Алтая, з краін блізкага і далёкага замежжа - усе жадаюць акунуцца ў атмасферу Сярэднявечча ў Лідскім замку і пабываць на знакамітым піўным фестце.

Тут можна падняцца на самую высокую вежу замка, паглядзець, як праходзяць вяселлі каралёў, дазнацца, дзе трэба шукаць залаты скарб Тахтамышы, і ўбачыць, як на шклозаводзе робяць унікальныя крышталі пад даўніну. А яшчэ ў Лідзе ёсць прыгожая традыцыя: мясцовыя музейшчыкі праводзяць экскурсіі па горадзе ў сярэднявечнай вопратцы.

Лідскі замак з'яўляецца самай грандыёзнай спадчынай горада. Гэты аскетычны каменны сярэднявечны кастэль быў закладзены ў 1323 годзе вялікім князем Гедымінам, распавядае загадкава філіялам "Лідскі замак" Лідскага гісторыка-мастацкага музея Ганна Некрашэвіч.

У замку Ганна працуе каля 20 гадоў і ведае не

толькі ўсю афіцыйную гісторыю, але і таямніцы пра тое, чаму 71-гадовы кароль Ягайла жаніўся з 17-гадовай княжной. Калі турыстам пашанцуе патрапіць у яе экскурсійную групу, Ганна не толькі дазволіць прымерыць рыцарскія даспехі, але і пакажа сакральную сцяну Лідскага замка.

Яна распавяла, што вялікую ролю іграе не толькі рэклама ў інтэрнэце, але і так званае сарафаннае радыё.

- Для нас навіна пра тое, што Ліду зрабілі турыстычнай сталіцай СНД у 2027 годзе, - вялікі гонар. Мы доўга ішлі да гэтага. Калі ў 2005 годзе пачыналі працу ў паўразбураным замку, нават не марылі, што ён будзе так папулярны. Да нас едуць з усіх куткоў Расіі, а зараз чакаем, што геаграфія нашых гасцей пашырыцца, - адзначыла Ганна Некрашэвіч.

Сучасныя замкавыя побыты.

Адным з важных дасягненняў з пункту гледжання турыстычнай прывабнасці сталі інтэрактыўныя праекты - у вежах былі адкрыты экспазіцыі, распавядае Ганна Некрашэвіч. - Лідскі замак - не проста сухая выстава, тут павінны быць інтэрактыўныя моманты, і ў нас у вежах іх нямала. Асабліва нашым гасцям падабаюцца залы, дзе яны могуць адчуць сябе каралямі і каралевамі, - тлумачыць яна.

Па словах Ганны Некрашэвіч, у замку прайгралі антураж вяселля каранаваных асоб. Пры гэтым яна рас-

павядае захаваныя легенды.

- Сваё чацвёртае вяселле ў Лідскім замку адзначаў унук Гедыміна, польскі кароль Ягайла. На той момант яму было 71 год, а яго абранніцы Соф'і - 17 гадоў. Баль доўжыўся каля двух месяцаў. І мы не маглі мінуць такой падзеі: усе госці, якія прыязджаюць у замак, садзяцца за стол са стравамі, прымяраюць кароны і становяцца каралямі і каралевамі, - адзначыла яна.

Ёсць у Лідскім замку і сакральная сцяна, якой ужо больш за 700 гадоў.

- У нашым замку ёсць традыцыя: дакрануцца да гэтага месца і загадаць жаданне. Яно абавязкова споўніцца - трэба толькі думаць, што да гэтай сцяны дакраналіся рукі Гедыміна, Ягайлы і Вітаўта, - распавяла суразмоўца агенцтва.

Гедымін, Скарына і гіганцкі валун.

Па старажытных вуліцах Ліды карэспандэнтаў правяла экскурсавод Лідскага гісторыка-мастацкага музея Людміла Квач.

Побач са сценамі замка - велічны помнік заснавальніку горада князю Гедыміну, які сядзіць на кані. Шасцімятровая скульптура адліта з бронзы, ваżyць больш за 2,5 тоны і ўсталявана ў 2019 годзе.

Ёсць у Лідзе і велізарны памятны валун. Яго вага першапачаткова была каля 30 тон - яго было складана перацягнуць, а пасля мастацкай апрацоўкі вага паменшылася ўтроя, і 10-тонавы валун прывезлі ў гістарычны цэнтр Ліды.

Усталяваны ў Лідзе і свой помнік Францішку Скарыну: ён створаны па ўсіх сакрэтных, але абавязковых патрабаваннях - рукі Скарыны не павінны быць апушчаны.

Скарб Тахтамыша на вуліцы Шалома-Алейхема.

Любы экскурсавод заўсёды распавядзе пра "сівыя" легенды свайго горада. Адна з такіх легенд - пра залаты скарб спадчынніка Чынгісхана Тахтамыша, які можа знаходзіцца побач з вуліцай Шалома-Алейхема.

- Больш ранняя назва гэтай вуліцы - Тахтамышаў двор. На беразе рэчкі Лідзейкі ў вялікай юрце са сваімі жонкамі і сынамі ў 1397-1398 гадах жыў былі хан Залатой Арды Тахтамыш. Горад яму быў перададзены ў кармленне - ён жыў на падаткі, якія яму плаціла мясцовае насельніцтва, - распавяла экскурсавод Лідскага гісторыка-мастацкага музея.

Па яе словах, атрымалася так, што Тахтамыш - прамы спадчыннік легендарнага Чынгісхана - атрымаў ва ўладу Залатую Арду, падняў бунт супраць магутнага Тамерлана і змушаны быў уцякаць, а перад гэтым ён спаліў і разрабаваў Маскву і прыхапіў з сабой золата. "І ёсць легенда пра тое, што ў гэтых наваколлях закапаны Тахтамышаў скарб, які дагэтуль не быў знойдзены", - распавяла экскурсавод.

Цэрквы і касцёлы.

Побач з замкам на стыку вуліц Грунвальдскай, Замкавай і Савецкай стаіць касцёл Узвіжання Святога Крыжа - найстарэйшы храм горада. Ён быў пабудаваны

ў другой палове XVIII стагоддзя ў стылі знакамітага віленскага барока. Дарэчы, дзверы храма заўсёды адчынены, і турысты часта заходзяць палюбавацца ўнутраным убраннем касцёла.

Амаль побач знаходзіцца і праваслаўны Свята-Міхайлаўскі сабор - велічны храм, помнік эпохі класіцызму. Для Беларусі гэта рэдкі прыклад культавага будынка ў выглядзе аднакупальнай ратонды з калонамі.

Больш за 15 гадоў назад у Лідзе пабудавалі вытанчаны храм у гонар святога вялікапакутніка і лекара Панцеляймона. Ён выкананы ў неавізантыйскім стылі і стаў славетасцю горада.

Туфель "Камандзіровачнага".

Ёсць у Лідзе і пацешныя гарадскія скульптуры - гэта працы вядомага беларускага скульптара Уладзіміра Жбанава. Усе яны адліты з бронзы, і ў кожнай ёсць сваё бліскавае месца. Самая папулярная ў турыстаў скульптура - бронзавы "Камандзіровачны".

- Ён ідзе ў гасцініцу, але яму кажуць: "Няма вольнага нумара". І ў надзеі на цуд ён размяшчаецца на сваёй валіцы побач з галоўным уваходам. У руцэ ён трымае карту, а другую руку працягвае мінакам у знак прывітання. І ў нас склалася прымета: каб вандроўка прайшла лёгка, трэба наступіць камандзіровачнаму на туфель, - распавяла экскурсавод Людміла Квач.

Курган Неўміручасці.

У Беларусі не толькі за 20 км ад Менска ёсць Курган Славы, але і ў Лідзе - афіцыйна ён завецца Курганам Неўміручасці. Яго пачалі насыпаць 9 траўня 1966 года - тады сюды прывезлі зямлю з месцаў бітваў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Побач з Курганам Неўміручасці размяшчаецца Музей ваеннай тэхнікі пад адкрытым небам, дзе экспануецца савецкая ваенная тэхніка.

Прамысловы турызм.

Побач з Лідай знаходзіцца адзін з найстарэйшых беларускіх заводаў - "Нёман", прадукцыя якога ідзе ў многія краіны свету. На прадпрыемстве кожны дзень бывае да 500 турыстаў.

Любы турыст можа замовіць экскурсію і ўбачыць, як пры 1200 градусах варыцца мядовая карамель для крышталь і выдзімаюцца эксклюзіўныя вырабы.

Асобная лакацыя - гэта музейная калекцыя, у якой прадстаўлена савецкая класіка: велізарныя вазы з партрэтамі правадыроў і вайскаводаў, вінтажныя сервантныя вырабы і сучасныя аўтарскія працы.

Другое жыццё атрымаў сярэднявечны артэфакт, які знайшлі археолагі пры раскопках на тэрыторыі Лідскага замка, - створаная па яго прататыпе на шклозаводзе "Нёман" статуэтка стане адным з сімвалаў музея.

- Шахматная ладдзя з Лідскага замка - узор касцярэзнага майстэрства, выканана ў стылі абстрактнай сімволікі. Пра тое, што перад намі менавіта ладдзя, сведчыць верхняя частка ўзору са своеасаблівымі крыламі Руха - гіганцкай птушкі, вядомай па арабскіх казках, легендах, падданнях старажытных вандроўнікаў.

Сярэднявечны майстар стварыў нешта сярэдняе паміж усходняй фігурай і славянскай ладдзёй. Артэфакт сведчыць не толькі пра тое, што ў Лідскім замку гулялі ў інтэлектуальныя гульні, але і што нашы продкі займаліся касцярызным майстэрствам, – распавялі ў музеі.

Спецыялісты мяркуюць, што ладдзя выразана з рога лася, бо яго шырыня дазваляе выплаваць фігуру такога памеру.

Крышталёвыя ладдзі, якія ўзновяць выяву арыгінала, будуць уручацца пераможцам конкурсаў, якія праводзяць музейшчыкі, і стануць адным з сімвалаў Лідскага гістарычна-мастацкага музея.

Арыгінальны сярэднявечны артэфакт і яго крышталёвая рэпліка экспануюцца на выставах у музеі.

І гэта далёка-далёка не ўсё, чым можа пахваліцца Ліда турыстычная.

А тым, хто захоча прагуляцца па Лідзе самастойна, варта спачатку пазнаёміцца з кнігай Леаніда Лаўрэша “Шпацыры па старой Лідзе”.

Ліда чакае новых знакавых праектаў у статусе Турыстычнай сталіцы СНД, глыбокага ўмацавання простых чалавечых кантактаў, сяброўства і абароны нашых агульных традыцыйных каштоўнасцяў. Ліда гатовая сустракаць гасцей з усіх куткоў СНД на самым высокім узроўні! Тут ёсць чым ганарыцца і што паказаць!

Сёння ўсе турыстычныя дарогі вядуць у Ліду. І думаць трэба загадзя, каб не аказацца ў ролі “Камандзіровачнага” і не начаваць на валізцы.

Паводле СМІ.

"Той дом, хоць невялікі, але мілы воку..."

18+

Лаўрэш Леанід

«ТОЙ ДОМ, ХОЦЬ НЕВЯЛІКІ, АЛЕ МІЛЫ ВОКУ...»

Маёнткі на захад ад Ліды

Леанід Лаўрэш. "Той дом, хоць невялікі, але мілы воку..." : Маёнткі на захад ад Ліды / Издательские решения, 2026. - 242 с.

У кнізе расказваецца пра маёнткі гістарычнай Лідчыны на захад ад Ліды. Назва кнігі - радок з паэмы Адама Міцкевіча "Пан Тадэвуш" (пераклад Пятра Бітэля).

У кнігу ўвайшлі раздзелы:

“Гісторыя маёнтка Востраў”, “Лідская Дайнова”, “Ольжава”, “Мыто”, “Тарнова, Лебыда і кароль Андоры”, “Маўрасы”, “Лебыда”, “Кароль Андоры”, “Лебыда і старажытны гасцінец”, “Радзівонішкі і апошні з Нарбутаў”, “Стрэліца і Касцянева з Паперняй”, “Сяклоцкія і маёнтка Стрэліца на Лідчыне”, “Маёнтка Касцянева”, “Маёнтка Паперня”, “Вялікае Мажэйкава”, “Малое Мажэйкава”, “Ішчална”, “Гістарычныя калекцыі ў скарбцы”, “Апошнія гаспадары маёнтка Лясковічы (1921-1939 гг.)”, “Парафіяльны касцёл у Ішчалне”, “Воўчынкі, Гурнофель, Галавічполе і Голдава”, “Шчучын”.

Папярковы варыянт кнігі можна будзе знайсці ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, у Бібліятэцы НАН Беларусі, у Гарадзенскай абласной бібліятэцы і ў Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы.

Наш кар.

Ветлівы і гасцінны музейны пакой "Спадчына"

Кіраўнік праекта "Беларускі фальклор у еўрапейскай прасторы" і зборніка "Абярнуся я шэрай зязюляй" Таццяна Валодзіна разам з навукоўцамі АНБ наведла музейны пакой "Спадчына" пры філіяле "Інтэграваная бібліятэка ам. Дворышча", прыемна здзівілася, што іх зборнік тут карыстаецца попытам, таму з задавальненнем пакінула аўтограф. Гасці выказалі пажаданне сустрэцца са старажыламі нашай мясцовасці, якія падзяліліся сваімі ўспамінамі аб тым, як святкавалі, што з народнага фальклору ім дапамагала выхоўваць дзяцей, як раней адносіліся да дрэнных учынкаў людзей і што перадаюць сваім унукам у спадчыну.

Навукоўцы наведлі старую капліцу ў в. Цвермы, стары млын у ам. Дворышча і Тракельскі санктуарый, дзе цікавую экскурсію правёў стараста касцельнага камітэта Ганевіч І.Ф.

ТК "Культура Лідчыны".

Маё багацце ўсё - у слове

30 верасня ў ДУК "Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы" адбылася значная літаратурна-асветніцкая падзея - гадзіна пісьменніка "Маё багацце ўсё - у слове", прымеркаваная да 95-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі, прафесара Ніла Сымонавіча Гілевіча. Мэта мерапрыемства - не проста згадаць асноўныя вехі жыццёвага і творчага шляху класіка, але і дапамагчы будучым выпускнікам глыбей адчуць філасофскую глыбіню яго паэзіі.

Навучэнцы даведаліся пра велізарны ўклад Ніла Гілевіча ў беларускую фалькларыстыку, перакладчыцкую дзейнасць і мовазнаўства. Ніл Гілевіч паўстаў як першы старшыня Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, як першы рэдактар газеты "Наша слова".

Мерапрыемства суправаджалася відэапрэзентацыяй з унікальнымі архіўнымі фотаздымкамі і аўдыязапісамі, дзе сам пясняр чытае свае творы. Прыемным музычным акцэнтам стала праслухоўванне песень на вершы паэта, якія даўно лічацца народнымі.

У свой час Ніл Гілевіч наведаў Лідчыну, сустрэкаўся з папярэднікамі гэтых самых навучэнцаў у сценах Лідскага каледжа.

ТК "Культура Лідчыны".

Вячаславу Шведу - 70 гадоў

Вячаслаў Віталевіч Швед (нар. 7 кастрычніка 1956, Гародня) - беларускі гісторык. Доктар гістарычных навук (2001), прафесар (2005).

Скончыў гістарычны факультэт БДУ, гістарычнае аддзяленне (1979). У 1974-1979 працаваў настаўнікам гісторыі і грамадазнаўства ў Гарадзішчанскай сярэдняй школе. У 1979-1983 навучаўся ў завочнай аспірантуры БДУ, у 1995-1998 - у дактарантуры. У 1982-1995, 1998-2001 і з 2005 выкладаў на кафедры гісторыі славянскіх дзяржаў Гарадзенскага ўніверсітэта.

У 1984 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю "Гандаль у Беларусі ў перыяд крызісу феадальна-прыгонніцкіх адносін (30-50-я гады XIX ст.)" (навуковы кіраўнік кандыдат гістарычных навук, дацэнт М. Баранава), а ў 2001 абараніў доктарскую дысертацыю "Грамадска-палітычнае жыццё на землях Беларусі (1772-1863 гг.)".

У 2001-2005 гг. прарэктар па навуковай рабоце УА "Гарадзенскі дзяржаўны абласны інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіроўных працаўнікоў і спецыялістаў адукацыі". З 1 верасня 2005 г. прафесар кафедры гісторыі славянскіх дзяржаў Гарадзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, з сакавіка 2007 прафесар кафедры беларускай культуры і рэгіянальнага турызму, выконваў абавязкі загадчыка кафедры, з сакавіка 2008 па 1 красавіка 2013 г. загадчык гэтай кафедры.

Звольнены з пасады загадчыка кафедры беларускай культуры і рэгіянальнага турызму, а 1 красавіка 2013 года Рада ўніверсітэта не абрала яго на пасаду прафесара па конкурсе. Выступіў у СМІ з адкрытым лістом, заявіўшы, што звальненне з'яўляецца палітычным. Выдаленне Шведу асудзіў між іншым польскі кінарэжысёр Кшыштаф Занусі.

Сферы навуковых інтарэсаў: сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі ў 1-й пал. XIX ст., грамадска-палітычнае развіццё зямель Беларусі ў 1772-1863., гісторыя Гародні і Гарадзеншчыны (X-XX стст.), развіццё турызму ў Панямонні.

Агульная колькасць публікацый на 1 студзеня 2009 г. - 257 навуковых прац, 9 навукова-метадычных і 8 аўтарскіх, творчых.

Вячаслаў Швед добра валодае польскай мовай.

Паводле СМІ.

Асобы - гонар Случчыны. І не толькі

Сёлета ў верасні ў менскім выдавецтве "Каўчэг" выйшла з друку кніга "Сто асоб слускай мінуўшчыны". У ёй аўтар, жыхар горада Слуцка Анатоль Жук, падаў штрыхі біяграфій неардынарных асоб, якія нараджэннем або жыццём і дзейнасцю звязаны са Случчынай. Фактычна атрымаўся грунтоўны зборнік гістарычна-біяграфічных даведак. У першую чаргу, пра ўраджэнцаў нашага краю, якія жылі і працавалі не толькі ў Беларусі, а і ў ЗША, Ізраілі, Польшчы, Расіі, Францыі, ва Узбекістане...

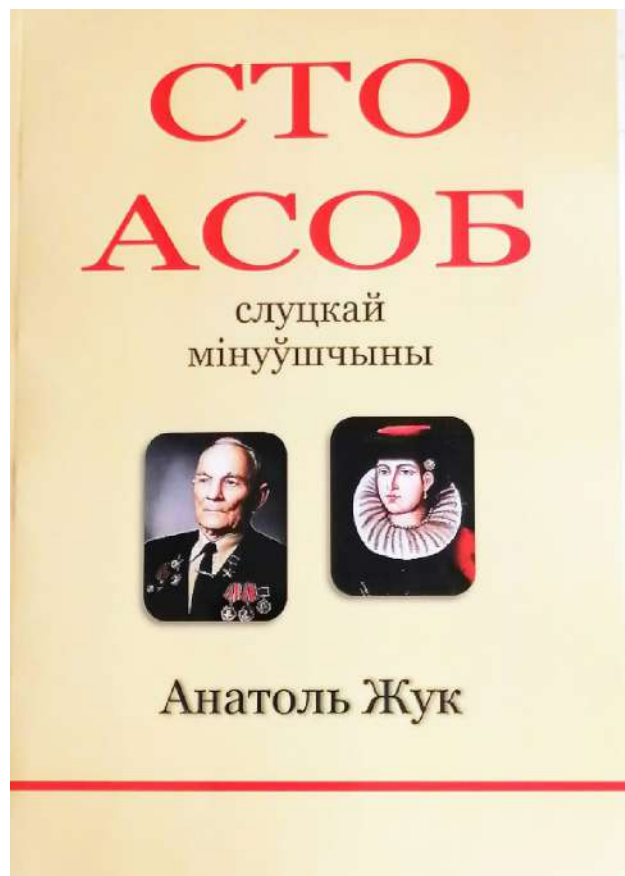
Таксама сярод ста особ - ураджэнцы мясцовасцяў, якія знаходзяцца цяпер у Літве, Польшчы, Расіі, Украіне. Некаторыя з іх вучыліся ў Слуцку і, атрымаўшы грунтоўныя веды, праславіліся далёка ад яго. Іншыя пакінулі сваю радзіму і жылі ў нашым краі, стваралі і прымнажалі матэрыяльныя і духоўна-культурныя здабыткі Случчыны, некаторым давялося бараніць яе ад варожага нашэсця.

Перад чытачом паўстае своеасаблівая галерэя партрэтаў слускіх князёў (Алелькавічаў і Радзівілаў), навукоўцаў і хлебаробаў, літаратараў і мастакоў, ваенных і дзяржаўных дзеячаў Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі і Савецкага Саюза, Рэспублікі Беларусь. Сярод іх - кавалеры многіх (у тым ліку вышэйшых) ордэнаў Расійскай імперыі, Героі Савецкага Саюза і Героі Сацыялістычнай Працы.

Артыкулы кнігі размешчаны ў храналагічным парадку з улікам года нараджэння той ці іншай асобы. Такім чынам, можна прасачыць мінуўшчыну нашага краю, пачынаючы ад князя Аляксандра Уладзіміравіча (заснавальніка дынастыі князёў Алелькавічаў; нарадзіўся ў 1380 годзе), які не толькі валодаў Слуцкім княствам, але і не пазбягаў барацьбы за трон вялікага князя літоўскага, якая пачалася пасля смерці Вітаўта ў 1430 годзе.

Ад прапаршчыка да генерала ад артылерыі і генерал-ад'ютанта, ваеннага міністра Расійскай імперыі ў другой палове XIX стагоддзя - такі шлях прайшоў ураджэнец слускай вёскі Вясяя Мікалай Сухазанет. Іосіф Равіч са Слуцка ў тыя ж часы стаў арганізатарам ветэрынарнай справы ў Расіі. Журналіст, пісьменнік Адам Плуг (1823-1903) са слускай вёскі Замосце працаваў у Варшаве галоўным рэдактарам "Вялікай усеагульнай ілюстраванай энцыклапедыі", літаратурным кіраўніком часопіса "Вандроўнік", уваходзіў у склад рэдкалегіі газеты "Варшаўскі веснік". Яго творы ў многім "падрыхтавалі глебу для прозы польскага крытычнага рэалізму другой паловы XIX стагоддзя". А Якаў Кахан (нарадзіўся ў Слуцку) ужо ў XX стагоддзі двойчы ўганараваны дзяржаўнай прэміяй Ізраіля ў галіне літаратуры.

Акадэмік партрэтнага жывапісу Кандрат Карсалін, этнограф і фалькларыст Аляксандр Сержпутоўскі, дырыжор і кампазітар Уладзімір Тэраўскі, адзін з кіраўнікоў Слуцкага збройнага чыну Уладзімір Пракулевіч, вайскоўцы Героі Савецкага Саюза Аляксандр Уласавец і Фёдар Бруй, канструктар авіяцыйных і ракетных рухавікоў Герой Сацыялістычнай Працы Сямён Косберг, начальнікі касмадрома Байканур Канстанцін Герчык і Юрый Жукаў,

першая ў Слуцкім раёне даярка-пяцітысячніца Герой Сацыялістычнай Працы Алена Хацько, акадэмік Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі прафесар-фізік Аляксандр Рубанаў, супрацоўнік міліцыі Уладзімір Барысавец, які нарадзіўся ў 1973 годзе і загінуў у 1999 годзе пры затрыманні ўзброеных злачынцаў... Імёны, якімі могуць ганарыцца не толькі цяперашняе, але і будучыя пакаленні слусакоў. І не толькі слусакоў.

Да асоб, пра якіх расказвае кніга, па-рознаму ў розныя часы адносіліся афіцыйныя ўлады і грамадства: некага славілі, узнагароджвалі, іншых ганьбілі і каралі. Час неабвержна паказаў, што пра ўсіх мы маем права ведаць. Як піша Анатоль Жук у "Слове да чытача", ён "знаходзіўся на своеасаблівым раздарожжы: было не проста вызначыцца, бо вартых увагі людзей у гісторыі нашага краю - мноства". У канцы кнігі (у ёй 324 старонкі) аўтар прывёў пералік асноўных крыніц і літаратуры з 46 пазіцый, дзе можна атрымаць дадатковую інфармацыю па тэме названага выдання.

Кніга Анатоля Жука "Сто асоб слускай мінуўшчыны" паступіла ў менскі магазін "Акадэмікніга" (праспект Незалежнасці, 72), пра наяўнасць яе ў продажы вам скажуць па тэлефонах: 375 (17) 379-46-52; 375 (17) 379-50-43.

Мікола КУРЫЛЬЧЫК,
жыхар г. Слуцка.

Станіслаў Суднік

ЯЦВЯЖСКІЯ ЗАМАЛЁЎКІ

Кельтскі субстрат у этнагенезе беларусаў

Пра гэта ўсе гісторыкі свету (магчыма, не ўсе), а тым больш беларускія, стараюцца не гаварыць. Як бы такой праблемы ніколі не існавала.

Этнасы інда-еўрапейскай суперрасы рассяляліся па Еўропе хвалямі. У сярэдзіне 2-га тысячагоддзя насельніцтва Еўропы было прадстаўлена рознымі культурамі: прымітыўнымі і больш развітымі. Да развітых можна аднесці мінейцаў, грэкаў-ахейцаў, этрускаў і іберыйцаў. У 13-м стагоддзі да н.э. на Балканы прыйшлі дарыйцы, у 11-м стагоддзі на Апенінскі паўвостраў прыйшлі лаціняне, у 9-м стагоддзі да н.э. у Еўропе праявіліся кельты.

Кельты (лац. *Celtae*) – блізкія па мове і матэрыяльнай культуры плямёны індаеўрапейскага паходжання, у старажытнасці на мяжы да нашай эры якія засялялі шырокую тэрыторыю ў Заходняй і Цэнтральнай Еўропе.

Сёння кельцкія народы засяляюць, галоўным чынам, Уэльс, Карнуол, Брэтань, востраў Мэн, Ірландыю і Шатландыю. Размаўляюць на кельцкіх мовах.

Першае зафіксаванае выкарыстанне назвы "кельты" – для пазначэння этнічнай групы было зроблена грэцкім географам Гекатэем Мілетскім у 517 годзе да н.э., калі ён пісаў пра народ, які жыве каля Масіліі (сучасны Марсэль). У V стагоддзі да н.э. Геродот згадваў кельтаў, якія жывуць у вярхоўях Дуная, а таксама на далёкім захадзе Еўропы.

Этымалогія тэрміна кельты невыразная. Некаторыя навукоўцы мяркуюць, што гэта эндоэтнім, у той час як іншыя разглядаюць яго як імя, прыдумане грэкамі.

У I стагоддзі да н.э. Юлій Цэзар паведамляў, што людзі, вядомыя рымлянам як галы (лат. *Galli*), звалі сябе кельтамі. Гэта кажа пра тое, што нават калі імя "кельты" было дадзена грэкамі, то яно ў нейкай ступені было прынята гальскімі плямёнамі ў якасці зборнай назвы.

У сучаснай ангельскай мове слова *celt* упершыню зафіксавана ў 1707 годзе ў сачыненні лінгвіста Эдварда Ллуйда, чья праца, нароўні з працай іншых навукоўцаў канца XVIII стагоддзя, прыцягнула ўвагу навуковага свету да моў і гісторыі ранніх кельцкіх насельнікаў Вялікабрытаніі.

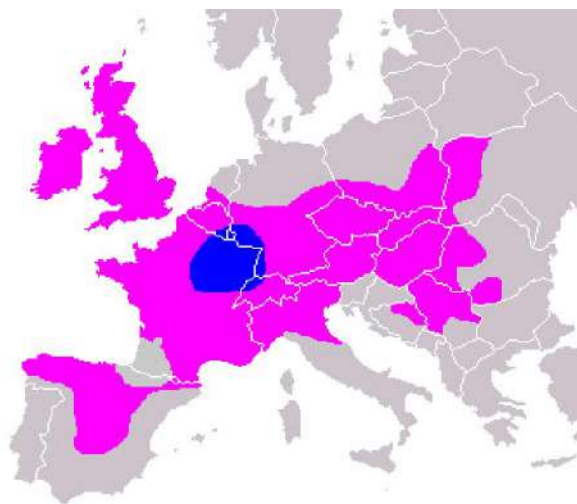
Існуе шмат тэорый адносна паходжанні кельтаў і іх прарадзімы, але пры гэтым усе даследчыкі згодны ў тым, што з'яўленне кельтаў было часткай міграцыі індаеўрапейцаў у Еўропу.

Спробы атэснаць першае індаеўрапейскае насельніцтва Еўропы з пэўнай археалагічнай культурай пакуль не далі цалкам здавальняльных і агульнапрызнаных

вынікаў. Па найболей распаўсюджаным меркаванні, з'яўленне протакельтаў у Еўропе звязана з культурай шнуравой керамікі і баявых сякер, якая з'явілася ў III тыс. да н.э. і была распаўсюджана ад Ніжняга Дуная да Францыі. З протакельтамі таксама звязваюць культуру палёў пахавальных урнаў з цэнтрамі распаўсюду ў Паўднёвай Германіі і сярэдняй плыні Дуная. Да IX-VIII стагоддзяў да н.э. гэта культура распаўсюдзілася на поўдні Францыі і ў паўночна-ўсходняй Іспаніі. Яе носьбіты мелі вельмі развітыя навыкі апрацоўкі бронзы, якія дазволілі ім стварыць першыя ў еўрапейскай цывілізацыі баявыя даспехі (знаходкі ў Чака, Славакія).

Разам з тым гэтыя культуры ніякага дачынення да рэальных кельтаў не мелі. Кельты прыйшлі ў Еўропу з жалезам, з хетскімі калясніцамі. Баявыя калясніцы пазней паспяхова прымяняліся ажно ў Шатландыі.

З гістарычна вядомымі кельцкімі плямёнамі звязваюць два наступныя перыяды, якія прадстаўляюць еўрапейскі жалезны век: гальштатскі перыяд, VIII-VI стагоддзі да н.э. (па назве паселішча Гальштат у Аўстрыі) і латэнскі перыяд (па назве стаянкі Ла Тэн у Швейцарыі), які доўжыўся з 500 года да н.э. па I стагоддзе да н.э., а ў Ірландыі – яшчэ некалькі стагоддзяў. У гэты перыяд кельты рассяліліся па ўсёй Еўропе.

Прыкладная вобласць рассялення кельтаў у старажытнасці ў Еўропе. Сінім выдзелены раён рассялення "протакельтаў" у 1500-1000 гг. да н.э.; ружовым – розных кельцкіх плямён у 400 г. да н.э. (для арыентацыі прыведзены межы сучасных дзяржаў)

Кельты былі адным з самых ваяўнічых народаў у Еўропе. Для застрашвання суперніка перад бітвай яны

выдавалі аглушальныя крыкі і трубілі ў баявыя трубы - карніксы, раструбы якіх былі зроблены ў выглядзе галоў жывёл. У I тысячагоддзі да н. э. кельты для павелічэння трываласці колаў сваіх калясніц пачалі ўжываць металічны вобад. Кола з'яўляецца атрыбутам Тараніса - кельцкага боства-грамабоя. Найболей шматлікімі плямёнамі кельтаў былі гяльветы, белгі, арверны. Найболей значнымі - гяльветы, бойі, сяноны, бітурыгі, волькі.

Антычны свет упершыню дазнаўся пра кельтаў праз грэцкую асаду Масілію (сучасны Марсэль, заснаваную каля 600 года да н. э.). Рымская назва "галы" выкарыстоўвалася ў адносінах да плямёнаў, якія жылі паўночнай Масаліі, паміж рэкамі Гаронай (што аддзяляла іх ад аквітанаў), Луарай (на поўнач ад якой жылі плямёны армарыканцаў) і рэкамі Марна і Сена (якія аддзялялі іх ад плямёнаў белгаў). На паўночным усходзе мяжой рассялення галаў быў Рэйн, а на паўднёвым усходзе - Альпы.

У 390 годзе да н. э. кельты разрабавалі Рым (бітва пры Аліі), адначасова знішчыўшы ўсе рымскія гістарычныя запісы, зробленыя да гэтага часу.

Усходнія кельты, рассяленыя па даліне Дуная, пракраліся далёка на ўсход у 281 г. да н. э. у Фракію на поўначы Грэцыі. Грэкі звалі іх галатамі.

У 279 году да н. э. кельцкі правадыр Брэн, які ўзначальваў вялікае войска, намерваўся апаганіць і разрабавачь храм Апалона ў Дэльфах, але, як сцвярджаецца, яго напалохала навальніца, якую ён палічыў злавесным прадвесцем. У 278 годзе да н. э. каля дзесяці тысяч кельтаў (уключаючы жанчын, дзяцей і рабоў) пераправіліся ў Малую Азію па запрашэнні цара Віфініі Нікамеда I, якому патрабавалася падтрымка ў дынастычнай барацьбе. Пазней яны рассяліліся ва ўсходняй Фрыгіі, Кападокіі і цэнтральнай Анатоліі і стварылі дзяржаву Галатыя, якая праіснавала да 230 года да н. э.

Пра кельтаў на Брытанскіх астравах распавядае верш **Томаса Макгі**.

КЕЛЬТЫ

Дзвюх тысяч год свінцовыя туманы
Той час завалаклі.
Прыйшлі ў край людзі моцы неспазнанай
І селі на зямлі.
Вышэй ад рымскіх дзідаў веліканы
Тут статкі сцераглі,
Свой мелі флот і людзям лёс нязнаны
Яны ўгадаць маглі.

Яны служылі гнеўнаму Мак Ліру
Гаспадару глыбінь,
Ён паглынаў у дні вайны і міру
Флатылій караблі.
І Круаху далі яны сякіру,
Гром і нябёсаў сіль,
А Дзеве песень прысвячалі ліру
І найслаўнейшы гімн.

Няўмераныя ў жарсцях і жаданнях
Яны прайшлі скрозь змрок,
І імі ўзнятыя ўмацаванні
Не разбурыў варог.
Цароў ачольваў пахаванні
Пірамідальны рог,
Ад іх хлапцоў на паляванні
Ўцячы алень не мог.

Між іх быў Фін, што даў жыццё паўбогу,
Якога песень тон
Не парушала побыту трывога,
Гучаў там славы звон.
Той Фін, звязнены Грайнэ хутканогай,
Красы прыняў палон,
Яе адвёўшы пад свае чартогі,
На свет паслаў паэта ён.

Ты Асіян. Хай дваццаццю вякамі
Адзелены ад нас,
І феніі не паўстаюць радамі
Ні ў бітвы і ні ў трызны час,
І дзіўна чуюцца часамі
Імёны іх для нас:
Фін, Гол, тваё... Мы чуем іх, і з намі
Дух іхні, быццам наш якраз.

Друідаў мова, іх алтар і вера,
Як дзіўна было там,
Іх свет адной нябачнай сферай
Бацькамі здадзены сынам.
Іх песняпеваў грацыя і мера
Агучылі наш храм.
Жыццё, каханне, страты цёмнай эры
Адкрыты песняй нам.

Гігант, пясняр... Цяпер ва ўсім Сусвеце
Хто да канца спазнаў
Між смертных з'яў паэзіі бясмерце,
І хто яе ўспрыняў,
Адзін ён быў з душою, як суквецце,
І годны слаўных спраў.
Ён свет спасціг, як песень квецень,
І нам пераказаў.

Пераклад Станіслава Судніка.

Рассяляючыся, кельты змешваліся з мясцовымі плямёнамі: іберамі, лігурамі, ілірыйцамі, фракійцамі, але некаторым з іх працяглы час атрымхоўваўся захоўваць сваю ідэнтычнасць (лінгоны, бойі). Кельты былі вельмі шматлікімі плямёнамі (напрыклад, толькі ў племені гяльветаў было 368 000 чалавек падчас паходу супраць іх Цэзара, паводле праведзенага ім самім перапісу, вынікі якога знайшлі ў лагеры пераможаных гяльветаў рымляне; з гяльветаў разам перамяшчалася і частка племені бойеў, колькасцю не меней за 32 000 чалавек - гэтулькі іх аказалася

пасля перамогі Цэзара над гяльветамі, прычым таксама тут было 36 000 тулінгаў, 14 000 латовікаў і 23 000 раўракаў). Кельты паўднёвай Францыі развіваліся ва ўмовах актыўнага ўзаемадзеяння з антычнымі гарадамі-дзяржавамі і таму адрозніваліся найболей высокім узроўнем культуры. У Багеміі кельты пасяліліся не пазней VI стагоддзя да н. э., і сама гэта краіна атрымала назву ад кельцкага племя бойеў.

Кельцкае паходжанне арвернаў дагэтуль пад пытаннем, а вялікая частка племяннога звяза белгаў мела германскія карані; ва ўсякім разе, большасць спецыялістаў разглядаюць іх плямёны як тыя, якія мелі, верагодна, змяшанае, германска-кельцкае паходжанне. Бітурыгі і волькі таксама не былі спрадвечна кельцкімі плямёнамі. Сама пастаноўка пытання пра паходжанне мае патрэбу ва ўдакладненні, фармулюючы якое навукоўцы прыходзяць да высновы, што ў часы міграцый бронзавага і жалезнага вякоў прышэльцы (у розныя гістарычныя перыяды гэта маглі быць кельты, германцы і іншыя) не гэтуплікі выцясянілі (ці нішчылі) пераможанае аўтахтоннае насельніцтва, колькі ўключаліся з імі ў працэс узаемнай асіміляцыі, наступствам якога з'яўлялася фармаванне новых этнасаў, якія захоўвалі адзін з ранейшых этнонімаў.

Існуе далёка не поўны спіс тапонімаў кельцкага паходжання.

Авернь - ад назвы *арвернаў*;

Ам'ен - ад назвы гальскага племені *амбіянаў*;

Бельгія - ад назвы *белгаў*;

Белфаст - "брод пясчанай водмелі";

Багемія (састарэлая назва гістарычнай вобласці Чэхіі) - ад імя племені *бойеў*;

Брэтань (вобласць у Францыі) - па назве племені *брытаў*;

Брытанія - ад той жа назвы;

Бурж - ад назвы *бітурыгаў*;

Галатыя (гістарычная вобласць на тэрыторыі сучаснай Турцыі) - ад грэцкай назвы кельтаў *галаты*;

Галісія (правінцыя ў Іспаніі);

Галіцыя (гістарычная вобласць на тэрыторыі Украіны);

Галія - гістарычная вобласць на тэрыторыі сучаснай Францыі, Бельгіі, часткі Швейцарыі, Германіі і Паўночнай Італіі;

Дублін - "чорнае возера" па-ірландску;

Дуўр - ад кельцкага слова *dour* (вада);

Кардыф;

Кемпер - "зліццё рэк" па-брэтонску;

Кельцкае мора;

Кембрыіскія горы - ад саманазвы валійцаў *кімры*;

Лангр - ад назвы гальскага племя *лінгонаў*;

Ліён - "Цвердзь Луга", ад старажытнай назвы *Lugdunum* (Lug - гальскі бог Сонца, гал. *dun* - "цвердзь, узгорак");

Нант - ад назвы *намнетаў*;

Парыж - ад назвы *парызіеў*;

Перыгор - гістарычная вобласць у Францыі;

Пуацце - ад назвы кельцкага племя *піктонаў* (*пиктаваў*);

Сена (рака ў Францыі), ад гальскага *Sequana*;

Тур - ад назвы кельцкага племені *туронаў*;

Труа - ад назвы кельцкага племені *трыкасаў*.

І тут нарэшце наступіла пара выйсці за межы карты за 400 год да нашай эры. На гістарычнай арэне ўжо з'явіліся германцы і славяне, але іхнія арэалы рассялення былі яшчэ невялікія, і кельты мелі вялікую свабоду для экспансіі. Адсачыць паслядоўнасць рассялення кельтаў за межамі карты складана, таму мы спачатку прыпынімся на крайніх пунктах.

У карту не ўключана **Партугалія**. Еўрапейскія навукоўцы прыныпова не хочуць бачыць канчатка *-галія* ў назве гэтай краіны.

Тапонім "Партугалія" выводзяць ад лацінскай назвы паселішча *Portus Cale* (даслоўна: "Порт Кале"), размешчанага ў вусце ракі Дуаро (*dour - вада*), які ў наш час уваходзіць у агламерацыю Вялікага Порту. Прыкладна ў 200 годзе да нашай эры, калі рымляне атрымалі перамогу над Карфагенам у Другой Пунічнай вайне, яны занялі паселішча Кале і пераназвалі яго ў *Portus Cale*. У VII-VIII стагоддзях назва *Portus Cale* трансфармавалася ў *Portugale* (Партовая Галія), а ў IX стагоддзі гэты тапонім шырока выкарыстоўваўся для пазначэння вобласці паміж рэкамі Дуаро і Міньё, якая праходзіць уздоўж сучаснай паўночнай мяжы Партугаліі з Іспаніяй. У IX стагоддзі тут паўстала графства, якое ў 1139 (афіцыйна - у 1143) годзе стала Каралеўствам Партугалія (парт. *Reino de Portugal*).

У антычнасці значная частка тэрыторыі сучаснай Партугаліі размяшчалася на тэрыторыі старажытнарымскай правінцыі Лузітанія, якая атрымала назву ад этноніма *лузітаны* - індаеўрапейскага племені, што гаварыла на *лузітанскай* мове. Пачынальна з 930-950-х гадоў старая Лузітанія пачала называцца "Партугаліяй", а да канца X стагоддзя часцей выкарыстоўвалася назва Партугалія, і

многія лузітане ўжо звалі сябе партугальцамі. Фердынанд I Вялікі афіцыйна назваў уладанні Партугаліяй, калі перадаў іх свайму сыну Гарсіі ў 1067 годзе. З таго часу назва Лузітанія перастала выкарыстоўвацца ў афіцыйных дакументах. У XI-XII стагоддзях тапонім *Portugale* набыў форму *Portugal*.

Што да этымалогіі назвы паселішча Кале, значэнне яго дакладна не высветлена, хоць выказвалася здагадка пра яго кельцкае паходжанне, як і многіх іншых тапонімаў у гэтым рэгіёне. Слова "кале" ў кельцкай мове азначае "порт", "уваход" ці "гавань", што паказвае на існаванне ў гэтым месцы старажытнага кельцкага порта. На карысць гэтай гіпотэзы кажа той факт, што на гэльскай мове слова "гавань" гучыць як "cala". Іншая тэорыя сцвярджае, што слова "кале" паходзіць ад слова *Caladunum*.

На другім канцы кельцкай айкумены знаходзіліся Тураў, Латгалія і Зямгалія.

Не будзем ударацца ў спрэчкі адносна Турава і ўсіх тапонімаў з коранем *-тур-*. Гэта далекавата ад нашай тэмы.

Што тычыць **Латгаліі**, то тут існуе шмат гіпотэз, але найбольш верагоднае знаходжанне назвы ад назвы кельцкага племені *латовікаў*. Канчатак *-галія* - тут ужо маркер прыналежнасці да кельцкага этнасу. **Зямгалія** - *Зямля галаў*.

Для працягу даследавання трэба яшчэ раз адхіліцца і заглянуць у *Валію (Уэльс)*.

Уэльс - адна з чатырох адміністрацыйна-палітычных частак Вялікабрытаніі. Ангельскія назвы "Уэльс" (ангел. *Wales*) і "валіец" (жыхар Уэльса) (ангел. *Welsh*) паходзяць ад аднаго і таго ж германамоўнага кораня (адзіночы лік - *Walh*, множны - *Walha*), які паходзіць ад назвы аднаго з гальскіх плямёнаў, вядомых рымлянам як *волькі*. Англасаксы, якія ўварваліся на Брытанскія выспы з мацерыка ў V-VI паўвеках, звалі мясцовае насельніцтва - *кімраў* - *welsh* ("чужыя"). Англасаксы таксама выкарыстоўвалі тэрмін *Welisc* у адносінах да брытаў і *Wealas* - у стаўленні іх тэрыторыі. Сучасныя назвы некаторых кантынентальных еўрапейскіх тэрыторый (напрыклад, *Валонія*, *Валахія* і *Вале*) і народаў (напрыклад, *валахаў* - праз запазычанне са стараславянскай мовы) маюць падобную этымалогію.

Англасаксы выкарыстоўвалі найменні "Уэльс" і "валійцы" не толькі ў адносінах да тэрыторыі сучаснага Уэльса і яе насельніцтва, але і, напрыклад, у дачыненні да Уалворта ў графстве Дарэм і Уалтона ў Заходнім Ёркшыры.

Саманазва валійцаў - "*кімры*" (вал. *Cymry*), а *Сумгry* (*Кімры*, *Кэмры*) - валійская назва Уэльса; абодва гэтыя словы паходзяць ад агульнабрытскага слова *combrogī*, што азначае "суайчыннікі", "сябры". Выкарыстанне слова "Сумгry" у якасці эндаэтноніма было распаўсюджана пасля прыходу англасаксаў сярод носьбітаў брытонскай мовы, якія засялялі тэрыторыю сучаснага Уэльса, а таксама каралеўствы паўночнай Англіі і

паўднёвай Шатландыі (так званая Старажытная Поўнач). Гэта азначала, што валійцы, якія жылі на тэрыторыі сучаснага Уэльса і на Старажытнай Поўначы, былі адным народам. Эндаэтнонім "Сумгry" выкарыстоўваўся, верагодна, да VII стагоддзя. Гэты эндаэтнонім сустракаецца, у прыватнасці, у хвалебнай одзе каралю Гвінеда Кадвалону ап Кадвану ("Маліант Кадвалон", аўтар Афан Фердыг, к. 633 года). У валійскай літаратуры слова "Сумгry" выкарыстоўвалася ў Сярэдняй вякі для пазначэння валійцаў, хоць больш стары і больш агульны тэрмін "брыгонцы" (*Brythoniaid*) працягваў выкарыстоўвацца для апісання ўсіх плямёнаў брытаў (уключаючы валійцаў) і быў больш распаўсюджаным літаратурным тэрмінам прыкладна да 1200 года. Пасля тэрмін "Сумгry" пачалі ўжываць галоўным чынам у дачыненні да валійцаў. Прыкладна да 1560 года напісанне слова было "Кумгry" ці "Сумгry", незалежна ад таго, пазначала яно назва племені ці мясцовасці.

Верагоднае паходжанне валійцаў ад *волькаў* ці *вількаў* дае нам падставу пашукаць карэнні *волькаў-вількаў* у нашых краях.

Першай у вока трапляе **Валынь**, размешчаная побач з кельцкай Галіцыяй, як Партугалія побач з іспанскай Галісіяй. Даследчыкі назвы **Валынь** не ідуць глыбей старажытнаславянскіх плямёнаў і шукаюць карані назвы ў мове дулебаў, якой ніхто не ведае. Разам з тым паходжанне назвы **Валынь** ад кельцкага племені *волькі* ўпарта не заўважаецца, як не заўважаецца паходжанне назвы рэчкі **Віліі** (правы прыток Гарыні) ад *вількаў*. Ёсць у іх і **Тур'я**. Часавы разрыв паміж з'яўленнем кельтаў у Галіцыі і з'яўленнем дулебаў на Валыні - каля 1000 гадоў. Дык што зямля пустой і нічыйнай стаяла? Асваенне Валыні кельтамі - справа відавочная, і доўгі сумесны лёс посткельцкіх рэгіёнаў Галіцыі і Валыні не выклікае ніякага здзіўлення. Ну, ад валынскай Віліі да Віліі беларускай - адзін крок.

На Беларусі і ў Віленскім краі мы маем цэлы шэраг тапонімаў, якія паходзяць ад назваў кельцкіх плямёнаў *галаў* (*галатаў*) і *волькаў* (*вількаў*). Гэтых волькаў аматары ад гісторыі ўжо не адзін раз ператварылі ў ваўкоў, каб надаць ім славянскае паходжанне, але толькі пацвердзілі іхнюю рэальную прысутнасць..

Разам з тым усе тапонімы на *гал-* (*гаў-*, *гэль-* і інш.), а таксама на *вал-* (*вол-*, *віл-*, *вял-* і інш.) маюць выразна кельцкае паходжанне. Рэчка **Вілія** (**Вяллія**), гарады **Вілейка** (**Вялейка**), **Вільня** пры знешняй славянскай форме маюць кельцкае паходжанне назваў. Рэчка **Гаўя**, возера **Гальве** ў Троках маюць тое ж паходжанне назваў.

Ну і **галінды** (**Галіндыя**).

Галінды (пруск. *Galindī*) - заходне-балцкае племя. Этнонім звязваецца з іншым балцкім племенем **голядзь**, якія насялялі ў вярхоўях ракі Протвы.

Этнонім **галінды** фіксуецца ўжо ў Геаграфіі Пталамея (Кн. 3, гл. 5, 21) сярод усходнееўрапейскіх плямёнаў. Пазней **галінды** згадваюцца Пятром з Дусбурга: ён піша

Прускія плямёны

пра адну з земляў Прусіі - **Galindia**, а яе насельніцтва заве **Galindi**.

Пталамей згадваў **galindaŭ** (el: **Galindoi**) каля 150 года н. э. сярод іншых плямёнаў, якія засялялі Прыбалтыку.

У "Баварскім географе" (каля 840 года) згаданы пяць гарадоў галіндаў (**Golensizi**) дзесьці ў Верхняй Сілезіі.

Павел Дыякан, гісторык германскага племені лангбардаў, згадаў Галіндыю (**Golanda**) у сваёй працы *Historia Langobardorum* (790 год).

У 1326 году храніст Тэўтонскага ордэна Пётр з Дусбурга, апісваючы на латыні заваяваныя ордэнам зямлі і плямёны, згадаў Галіндыю (**Galindia**) разам з яе насельнікамі галіндамі (**Galindite**), паказаўшы, што яна размешчана дзесьці ў Паўднёвай Прусіі, вышэй ад размешчаных у Польшчы Мазурскіх азёр.

Падчас вялікага перасялення народаў галінды пусціліся ў міграцыю ва ўсіх кірунках. Частка галіндаў далучылася да готаў. Адным з вынікаў гэтай міграцыі стала тое, што на Пірэнэйскім паўвостраве корань **galind-** сустракаецца сярод прозвішчаў і тапонімаў непараўнальна часцей, чым у заходняй Прыбалтыцы. Напрыклад, біскуп Прудэнцый Трусаскі (846-861) у міры называўся **Галіндо** і быў іспанскім галіндам, іміграваўшым разам з готамі.

Памяць пра **голядь** дажыла да дваццатага стагоддзя ў рускіх народных паданнях. Ёсць легенда пра магутнага волата па імені **Галяда**, які мог кінуць сваю сякеру на трыццаць вёрст з вяршыні сваёй гары. У іншай версіі, два браты-Голяды кідалі сякеру адзін аднаму з процілеглых узгоркаў.

Што да паходжання назвы, то тут мы зноў бачым кельцкае **гал-**, як і ў **галаў** ды **галатаў**, таму паўтараць розныя іншыя здагадкі проста не будзем.

І засталася разгледзець тапонімы і этнонімы з канчаткам на **-ва**. Тутэйшыя даследчыкі знайшлі гэтае **-ва** ў вугра-фінскай мове і асабліва самай еўрапейскай комі-пермяцкай мове, там яно значыць *рэчка*. Усё можа быць, але еўрапейскія даследчыкі, разбіраючы паходжанне назвы заведама кельцкага горада **Жэнева**, ні пра якіх

вугра-фінаў не згадваюць

Назва горада **Жэнева** у (фр. **Geneve**, франкаправ. **Geneva**, ням. **Genf**, італ. **Ginevra**, раманш. **Genevra**) - горад на паўднёвым захадзе Швейцарыі. Сталіца аднайменнага франкамоўнага кантона і адміністрацыйны цэнтр аднайменнай камуны. Паходзіць ад кельцкага слова **genawa**, што азначае "выгін ракі" ці "вусце" або эстуарый. Эстуарый - гэта аднарукаўнае лейкападобнае вусце ракі, якое пашыраецца ў бок мора ці акіяна, блізка па паходжанні з італьянскім горадам-портам **Генуя** (італ. **Genova**).

Асноўныя факты пра паходжанне назвы:

Кельцкія карані: Паселішча існавала на гэтым месцы задоўга да нашай эры як пункт кельцкага племені алаброжаў.

Рымскія хронікі: Упершыню горад згадваецца ў працах Юлія Цэзара ў "Запісках пра Гальскую вайну" на лацінскай мове пад назвай **Genava** (ці **Genua**).

Геаграфічнае становішча: Горад гістарычна злучаны з выгінам ракі Роны ў месцы яе выцякання з Жэнеўскага возера.

Сярэднявечнае графства Жэнева, на сярэднявечнай латыні вядомае як **pagus major Genevensis** ці **Comitatus Genevensis** (таксама і **Gebennensis**), стаўшае пасля 1400 года Жэнеўскай правінцыяй Савой.

Прыблізна так жа еўрапейскія даследчыкі тлумачць назву **Варшавы**. І не так важна, як трактуецца пачатак слова. А ад Варшавы на ўсход рэкі **Нарва**, **Протва**, **Дзітва**, зноў **Нарва**, **Сваротва** і г.д. І што тут гэтае **-ва**? Вугра-фінская спадчына ці кельцкая традыцыя? Ну добра - рэкі, а што рабіць з этнонімамі: **Літва**, **Дайнава**, **Судава**, **Дзяволтва**? Тут ніякія *рэчка* ці *вада* не праходзяць. Але згадаем гэльскае слова **vatra**, што значыць **агонь**. Словам **агні**, як пазней словам **дымы**, зусім лагічна было пазначыць заселеную тэрыторыю. А што значаць першыя часткі назваў? На **літву** адхіляцца не будзем, там версіі ад масцітых гісторыкаў ляжаць штаблямі. Назва **судава** дадзена немцамі. **Sud** - па-нямецку **поўдзень**. Слова **судава** можна разумець як **паўднёвыя агні**, хоць немцы пра агні даўно забылі, а сфармавалі назву проста па-кельцкай традыцыі. Асноўная саманазва яцвягаў - **дайнава**. І **дайнава**, і **судава**, і **яцвягі**, і **паляскане** - гэта розныя назвы аднаго і таго ж народа. Слова **дайнава** зусім верагодна паходзіць ад кельцкага слова **daoine**, што абазначае **людзі**, **народ**. **Daoine-va** - **дайнава**. Тут тое самае, што і з кірамі, дзе **кімры** - **суайчыннікі**, **сябры**.

У № 27 газеты пазначана, што ў "1-м стагоддзі н.э. Тацым зафіксаваў у Прыбалтыцы мову падобную на брытскую (адна з кельцкіх)".

Такім чынам тапонімы і этнонімы Панямоння пацвярджаюць кельцкі след на тэрыторыі Беларусі, Летувы і Латвіі. Як узаемадзейнічалі кельты са сваімі папярэднікамі на гэтых тэрыторыях - выцясялі, асімілявалі, самі асіміляваліся - гэта змест наступных яцвяжскіх замалёвак, але кельцкая складовая будзе суправаджаць нас доўга.

Станіслаў Суднік

БЕЛАРУСКАЯ МЕТАЛІНГВІСТЫКА

Колеры, афарбоўкі і масці ў Лідзе і ў астатняй Беларусі

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Афарбоўкі і масці жывёлаў

Пароды сабак

Чэхаславацкі влчак (воўчы сабака)

1 - Сабакі-пастухі і быдлагонныя сабакі, акрамя швейцарскіх быдлагонных сабак. Былая рэспубліка Чэхаславакія

Чэшскі горскі сабака

Не прызнаны МКФ, Чэхія

Чэшскі пярэсты сабака

Не прызнаны МКФ, Чэхія

Чэшскі тэр'ер

3 - Тэр'еры, Былая рэспубліка Чэхаславакія

Чэшскі фаўсек

7 - Выжлы, Чэхія

Шапендуа

1 - Сабакі-пастухі і быдлагонныя сабакі, акрамя швейцарскіх быдлагонных сабак. Нідэрланды

Шарпей

2 - Пінчары і шнаўцары, малосы, горныя і швейцарскія быдлагонныя сабакі, Кітай

Шарпланінская аўчарка (югослаўская)

2 - Пінчары і шнаўцары, малосы, горныя і швейцарскія быдлагонныя сабакі, Сербія, Паўночная Македонія

Шатландскі сетар

7 - Выжлы, Вялікабрытанія

Шаўкавісты віндхәнд
Не прызнаны МКФ, ЗША

Штырыйскі ганчак
6 - Ганчакі і сваяцкія пароды,
Аўстрыя

Эла
Не прызнаны МКФ, Германія

Шведскі белы элххунд
Не прызнаны МКФ, Швецыя

Шыперке
1 - Сабакі-пастухі і быдлагонныя
сабакі, акрамя швейцарскіх
быдлагонных сабак, Бельгія

Эпаньель-дэ-сент-юсюж
Не прызнаны МКФ, Францыя

**Шведскі вальхунд (шведскі
сабака-пастух)**
5 - Шпіцы і прымітыўныя пароды,
Швецыя

Шы-цу
9 - Дэкаратыўныя і сабакі-
кампаньёны, Тыбет

Эпаньель-дзю-ларзак
Не прызнаны МКФ, Францыя

Шведскі лапхунд
5 - Шпіцы і прымітыўныя пароды,
Швецыя

Шэлці
1 - Сабакі-пастухі і быдлагонныя
сабакі, акрамя швейцарскіх
быдлагонных сабак, Шатландыя

Эпаньель-понт-адэмер
7 - Выжлы, Францыя

Паўднёва-русская аўчарка

1 - Сабакі- пастухі і быдлагонныя сабакі, акрамя швейцарскіх быдлагонных сабак, Расія

Эрдальтэр'ер

3 - Тер'еры, Англія

Эстонскі ганчак

Не прызнаны МКФ, Эстонія

Эшпрэльская аўчарка

2 - Пінчары і шнаўцары, малосы, горныя і швейцарскія быдлагонныя сабакі, Партугалія

Ямтхунд (шведская лайка)

5 - Шпіцы і прымітыўныя пароды, Швецыя

Японскі тэр'ер

3 - Тэр'еры, Японія

Японскі хін

9 - Дэкаратыўныя і сабакі- кампаньёны, Японія

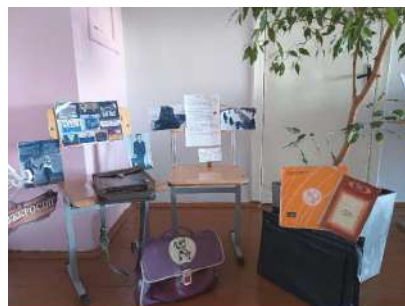
Японскі шпіц

5 - Шпіцы і прымітыўныя пароды, Японія
(Працяг у наступным нумары.)

Святло

беларускага слова

У рэкрэацыі "Святло беларускага слова" СШ 15 праходзіў настаўніцкі тыдзень "Падарожжа ў часе: адукацыя 1950- 2020 гадоў". Вучням і настаўнікам для разгляду прапанаваны вучэбныя і метадычныя выданні, перыёдыка, сродкі навучання розных гадоў.

ТК "Адукацыя Лідчыны".

Згукі Дня беларускага пісьменства ў Лідзе

Ежы Путрамонт

В Е Р А С Е Н Ь*

Аповесць Том першы

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Фрыдэберг спыніўся, як укопаны. Ён выглядаў, бездапаможным, як пакрыўджанае дзіця, яго ніжняя губа адвісла і дрыжала, быццам ён вось-вось заплача.

- Бачыш, сам разумееш... Усялякія раптоўныя ад'езды могуць быць, інспекцыі. Цяпер... гарацы перыяд...

- Гэта ж твой уласны? - Фрыдэберг зірнуў на яго са слабой надзеяй.

- Так! - фыркнуў Бурда. - Але ў Міністэрстве ніколі не ведаеш, можа раптам узнікнуць дэфіцыт. У такія часы заўсёды трэба спадзявацца на сябе.

- Але я адразу ж адпраўлю яго табе назад, заўтра...

- Дарагі мой, ты ж сам мне казаў, якія тут дарогі. Ён разаб'е маю машыну, а потым... Карацей, не хвалойся, вось табе... - працягнуў ён яму сінюю кніжку, - цягнік у 2:52. - Ён зірнуў на гадзіннік, - у цябе тры гадзіны. Адна перасадка ў Развадаве.

- Напэўна, без першага класа...

- Дарагі мой! - суха пачаў Бурда, і той адразу ж змяніў тон.

- Але, ясна, ясна. Ты маеш рацыю, згода. Толькі тут, у Варшаве! На вакзал, - ужо прасіў ён. - Каб не гэты, Мінейка! Дзе мне яго злавіць?

- Тэлефануй у начныя клубы. Ён, напэўна, у нейкай забягалаўцы.

- Добра, добра. Ну, я яму пакажу! Я бягу.

- Але пачакай, зараз машына будзе тут.

Фрыдэберг кінуўся да тэлефона. Ён ліхаманкава набіраў нумар, чакаў, прытупваючы нагой, пачынаючы з "тут генерал", і зноў, пакуль хтосьці ў зале не абвешчаў: "Ці не тут паручнік Мінейка?" Эфектыўнасць гэтых заклікаў усё больш хвалявала Фрыдэберга. Ён вылаяў няшчаснага ад'ютанта, заварушыўся, падскочыў і нарэшце здаўся:

- Я аб'еду ўсе гэтыя бардэлі...

Машына таксама спазнялася. Фрыдэберг хадзіў па пакоі, упарта глядзячы пад ногі, і Бурда раптам зразумеў

- вось - яму было сорамна за яго, Бурду. Гэтыя разлікі, тонкія і хітрыя, бясследна змыліся пагрозлівай рэальнасцю. Злосць, адчай і абраза ўспыхнулі ў ім, як зубны боль, і ён прашыпеў, хутчэй для сябе:

- Падманулі, так падманулі!

- Загналі ў бутэльку, сапраўды. Ох, гэты Гітлер! - прабурчаў Фрыдэберг. - Я заўсёды казаў, што палітыка - гэта глупства, падман, армія - гэта аснова!

- Трэба яе мець, - хацеў яго падцяць Бурда, але прыйшоў шафёр, і Фрыдэберг упаў у нічога не варты аптымізм развітання:

- Таму памятай, - амаль крыкнуў ён. - Тлумач ім. І не хвалойся за свайго. Янка, я вазьму гэта на сябе. Трымайся, чаго, чорт вазьмі, ты хацеў? Спакойнай старасці? Зрэшты, усё будзе добра!

Ён пабег па лесвіцы, шафёр ледзь паспяваў за ім. Бурда выдыхнуў, але толькі павярхоўна. Ён пачаў па-чарзе тэлефанаваць на Замак, на Вярбовую, у ГПШ. Верхаводы былі занятыя, у іх не было часу для Бурды. Катастрофа разрасталася, з агульнай становілася асабістай. Яму здавалася, што яго забылі, адсунулі ўбок, выкінулі на сметнік. І з гэтым Вестры - як ён мог, як ён мог зрабіць такую дурасць... З вялікім намаганнем ён загадаў сабе: спакой, спакой, не думаць... Ён кружыў па пакоях, аглядаў добраўпарадкаваную кватэру, сонечную сталовую, карціны Стрыенскай і Скочыласа, Мальчэўскага, з тых лепшых, выключна бязрогіх, пайшоў у кабінет, машынальна адчыніў нейкую шуфляду стала, стаў перад кніжнай шафай. "Што, чорт вазьмі, я развітваюся з усім гэтым?" Ён злосна пайшоў у ванную, але ў калідоры ўспомніў: Караліна, Шарлотка, апошняя называлася Скарлет. Ён запатрабаваў міжнародную. Блукаў далей, чакаючы.

- Алё? Гэта ты, Карусь? Ну, як там над нашым морам, ад якога мы не дазволім яму адапхнуць нас?

- Што? Ты таксама не дазволіш мне адапхнуць цябе? А я што сабака?

- Дарагая мая, я ўсё ж прасіў бы цябе вярнуцца. Што? Не, не, гэта ўжо не жарт. Так. Лепш заўтра, чым

* Jerzy Putrament. Wrzesien. Ежы Путрамонт. Верасень. Аповесць у двух тамах. Выдавецтва Міністэрства нацыянальнай абароны, Варшава, 1953 г. Першае масавае выданне. Тыраж: 75 000 асобнікаў. Пераклад Станіслава Судніка.

паслязаўтра. ? Не, нічога не здарылася. Што? Выключана, гэта занадта доўга. І ведаеш што, вазьмі гэтыя дробязі, фарфор, срэбра, карціны. Мэбля няхай застаецца. О не, клянуся. Я проста зсумаваўся па табе. Чаму фарфор? Я таксама зсумаваўся па ім. Менш, менш, чым па табе, вядома. Ты ж разумееш, розныя валацугі могуць спайць вартаўніка, абабраць і цябе? Ніхто цябе ў мяне не ўкрадзе, праўда? Таму заўтра, згода. Бывай, мая дарагая, цалую ручкі, дабранач, дабранач.

Ён думаў пра Скарлет, мабыць, хвіліны тры. Яны былі разам дванаццаць гадоў, але яго запал да яе яшчэ не астыў. Вядома, былі і прыгоды, але пасля кожнай ён вяртаўся да яе з яшчэ большай асалодай. Яркая, ветлівая Скарлет, несумненна, адыграла значную ролю ў гэтай прыхільнасці, любіла распальваць рэўнасць і ўмела выйграваць. Часам гэта даводзіла яго да лютасці. Гэта не непакісная, жакліва, смяротна верная Леакадзія. Ён думаў пра Скарлет; яму здавалася, што яе прысутнасць дапамагла б яму перанесці гэты цяжар, які цяпер прыдушыў яго аж да задыхі. Ён з цяжкасцю атросся і накіраваўся ў свой кабінет. Тэлефон паклікаў яго назад.

- Дырэктар Гасько? Ну, добра, чаго хоча дырэктар Гасько а дванаццатай гадзіне ночы? Так, так, так! Ну і што з таго? Якая зноў сітуацыя? Няхай пан менш слухае бабскія плёткі і больш загады начальства. Як? Мой пане, што вы зноў знайшлі? Вязні? З якога часу яны ў разпараджэнні Унутраных спраў? Да справядлівасці з імі, да яснай справядлівасці! А, дык гэта адтуль? Добра, каардынуй. Добра, транспарт двухсот палітычных вязняў... Вельмі небяспечных... Добра. Камуністы? А хто ж іншы можа быць вельмі небяспечны? Ну і што, што ў Казяборы? Выдатна. Якраз у Казяборы! Ну і што, што гэта блізка да мяжы? Вы баіцеся, што мы заразім Германію камунізмам? Ну, дык, які сэнс ва ўсёй гэтай балбатні? Адпраўце іх у Казяборы. Дабранач.

Ён з раздражненнем паклаў слухаўку. Тупасць Гасько была невыноснай. Часам яму здавалася, што той наўмысна прыкідваецца дурнем, каб прымусіць начальства загаварыць. Ён нервова пазяхнуў. У кабінете ён падышоў да вогнеўстойлівай касы, замаскіраванай пад падручную бібліятэку, набраў нумар, адчыніў тры замкі і дастаў тоўсты сшытак у цялячай скуры.

"21 жніўня, панядзелак", - напісаў ён і спыніўся. "Рыбентроп паляцеў у Маскву. Цалінкевіч быў вельмі засмучаны, паведамляючы мне гэтую навіну. Думаю, так! Нас цалкам пераплюнулі, зрабілі з нас поўных дурняў. Калі б я быў Бекам, я б стрэліў сабе ў лоб - такі заўсёды быў перакананы, што ён зможа трымаць Гітлера пад ручку. Тады, у сакавіку, я адчуваў, што гэта рызыкаўная камбінацыя, я нават раіў яму, я папярэджаў яго..."

Ён не мог успомніць, як гучалі гэтыя папярэджанні, перагортваючы некалькі дзясяткаў старонак. Сакавіцкая запіска, аднак, выглядала інакш, чым яна здалася яму хвіліну таму. Ён прачытаў толькі: "Бек больш спакойны, чым хто-небудзь мог падумаць. Напэўна, каб супакоіць некаторых з нас. Ён лічыць, што ўсё можна аргані-

заваць, што фундаментальную палітычную лінію яшчэ можна захаваць. На гэтыя патрабаванні трэба рэагаваць прызывам рэзервістаў, пагрозай саюзаў - пакуль гэта не тычыцца Масквы - і гэтак далей. Што гэта супакоіць Гітлера, і праз нейкі час можна будзе вярнуцца да фундаментальных дыскусій пра Усход. Яго логіка і фантазія бездакорныя. Ён сапраўдны палітык".

Ён сядзеў, курыў цыгарэту і з агідай, быццам на каханку, якая здрадзіла, глядзеў на тоўстыя, светла-крэмавыя старонкі сшытка, запоўненыя бліскучымі, абыякавымі літарамі. З раптоўным запалам ён закрэсліваў увесь пачатак, зноў і зноў. Непрыгожая, чорная пляма. Ён узяў сцізорык, правёў рысу, адрэзаў няшчасную старонку і спаліў яе.

Пачаў зноў: "21 жніўня, панядзелак. Рыбентроп паляцеў у Маскву. Я цалкам усведамляю гістарычнае значэнне дзеян, якія надыходзяць. Гэта выпрабаванне, гэта Божы суд: ці справа нашага жыцця падоле неспрыяльнасці гісторыі? Ці перарабілі мы нацыю вар'ятаў? Меў рацыю Вяржынскі - я асуджаю вас на веліч, без яе з усіх бакоў згуба".

Ён спыніўся, зноў закурыў, на хвіліну задумаўся. "Я з раніцы на нагах. Капанне равоў. Насельніцтва ў энтузіязме, у нас ніколі не было такой добрай унутранай сітуацыі. Перадача зброі. Усюды мяне вітаюць з павагай і любоўю. Нацыі патрэбны сімвалы. Натоўп педантаў у міністэрстве, з цяжкасцю я выключыў найважнейшых. Я арганізаваў культурныя забавы для нашага жэўнера". Падумаў пра Фірстаўну, зноў здалася яму захапляльнай, але цяпер Рыбентроп яго астудзіў. "Апазіцыя - бедныя палітычныя гандляры, якія не дараслі нам да пятага..." Ён зноў спыніўся. Які сэнс мае цяпер, зжался Божа, гэтая перамога? Праз хвіліну ён супакоіўся: дзеля гісторыі, няхай ведаюць, як людзі выдавалі з сябе да апошніх жыл камендантаў. "Вестры - агідны махляр. Што азначае гэтая скупка акцый цяжкай прамысловасці? Я падскурна адчуваў махлярства, і Пекараў не аддаў. Пасля паўдня некалькі няважных канферэнцый. Стары патэлефанаваў з Улодавы, хваляваўся за драцяную сетку. Мілы, хоць і абмежаваны. Бек быў недаступны, я дамовіўся пра сустрэчу, але ён сапсаваў усё ў апошнюю хвіліну. За тое быў Фрыдэберг, які, аднак, пастаянна хварэў на Напалеона. Абяцаў дапамагчы. Гэта задача дзяржаўнага дзеяча. Пры сённяшняй адміністрацыйнай тэхніцы дзяржава паглынутая спецыялізацыяй. Патрэбна аб'яднаць высілак машыны, кампенсаванне недахопы іншых рэсурсаў, каардынаваць таксама на таварыскім узроўні. Скарлет вяртаецца заўтра. Яна ўпіралася, каб да сярэзіны верасня, я ледзь пераканаў яе. Гасько - дурань".

Ён перачытаў усё нанова. Чагосыці не хапала. Ён дадаў: "Шчырасць - гэта не пытанне волі, гэта навывек. Недастаткова проста хацець быць шчырым, трэба ўмець. Асабіста я гляджу ў будучыню са спакоем. Я веру ў тое, чаго мы дасягнулі".

Ён зашпіліў сшытак на аплік, паклаў яго ў касу і

лёг. Баяўся бяссоніцы і распрацаваў асабліваю тэхніку засынання.

Трэба было загадаць свядомасці вызваліцца ад думак, якія яе ахінулі. Але паспрабуйце ў такі дзень пазбегнуць клопатаў. Кожная радасная думка, сутыкнуўшыся з Рыбентропам, распаўзалася, знікала. Жалю вартыя перамогі перад абедам. Яму здавалася, што ён пасталеў на дзесяць гадоў з той пераможнай бітвы з чатырма палітыкамі - настолькі дзіцячай была яго ўласная радасць ад першай паловы дня. Ён адчайна адштурхваў тую трывогу, якая ціснула з усіх бакоў, жахаючыся прывіду блукання па кватэры ў халаце, пазяхання, раскладання пасьянсаў. Не, не было ў гэты дзень ніякіх выразных нітак, за якія можна было б уцапіцца, каб заснуць. Скарлет? Ну і што? Фрыдэберг? Зараз, зараз, добра, што з Янкам залатвіў... Ці сапраўды добра? Ці не было б лепш з Шэмбекам, з МЗС? Хлопец ведае французскую... Не, гандаль дабіты, не вытрымаў выпрабавання адным днём. Нешта блукала там, на парозе свядомасці, ён з цяжкасцю схапіў няпэўныя падказкі. Раптам яго асяніла. Машына. Добра, што ён не аддаў яе Фрыдэбергу. Чаму? Ён не дадумаў гэтага да канца, ён проста адчуў, што гэта добра. Заснуў.

7

Іх разбудзіў трэск вагонаў. Лакаматыў усё яшчэ далёка вішчаў, цягнік павольна рухаўся. Кальвэ зірнуў на закратаваныя вокны. Слаба асветленыя вакзальныя будынкі пасоўваліся назад.

- Красневіцы, - прачытаў паліцыянт, - пракляцце, паўдня тут стаялі, забыталіся там, ці што?

- Куды мы едем? - спытаў Кальвэ.

- Не твая справа! - прабурчаў паліцыянт. - Ды і адкуль мне ведаць?

- Напэўна, у Луцк. Яны ачышчаюць прырадаполле, - пазяхнуў Крыгер. І адразу зрабіў некалькі абагульненняў на гэтую тэму.

- Пане ўлада, - сказаў Вальчак, - вас гэта таксама датычыць, ану, даведайцеся, куды?

Паліцыянт хвіліну лаяўся і пагражаў, што не будзе служыць пасыльным для вязняў, хоць палітычных, потым даволі спружыніста ўстаў і пайшоў у наступнае купэ.

Яшчэ аганькі за акном: доўгі таварны цягнік, туманныя фігуры жаўнераў, іржанне коней. Паліцыянт вярнуўся:

- Вам нельга гаварыць. Не на імяніны да цёткі, гэта факт.

- А чаму столькі чакалі? - Вальчак не пераставаў, што, каляя занятая?

- Да д'ябла тую каляю! Яны не ведалі, дзе ваша паскудства дзець. У Юрату? У Закапанэ? У Варшаву? - пыталіся яны.

- І што, Варшава?

- Думала, думала, і прыдумала. Найгоршае з магчымага. У Казяборы.

Вальчак штурхнуў Кальвэ. Цягнік паскараў бег, Крыгер, ніколькі не турбуючыся за недакладнасць сваіх папярэдніх абагульненняў, сенаў новыя, на гэты раз абсалютна непераадольныя. Астатнія заснулі нанова, рэдкія прыпынкі, міма праносіліся чарнейшыя за ноч брылі будынкаў, часам з трэскам пралятаў сустрэчны цягнік, білі ў вокны хвалі хуткаснага шуму, яны шапталі. З газет, якія яны бачылі здалёк, з урыўкаў размоў на станцыях, з настрояў паліцыянтаў малявалася карціна неспакойнага жніўня. Апошняе надавала своеасаблівы сэнс іхняму і без таго дзіўнаму ад'езду. З Каранова, варшаўскіх турмаў, нават з Гародні, з Галіцыі, набіралі іх тут некалькі турэмных вагонаў, адных палітычных, адных камуністаў, і вязуць - невядома - ці хутчэй ужо вядома, пад самую нямецкую мяжу.

- Няма ніякай гаворкі - падсумаваў Вальчак, - будзе вайна.

Ён змоўк, магчыма, задумаўся, магчыма, зноў задрамаў. Кальвэ не мог заснуць. Раз, разбуджаны, асабліва сядзячы на гэтай вельмі вузкай лаўцы, асабліва з тым сэрцам, якое зноў пачало збівацца. Таму ён думаў. Але стомленасць была занадта вялікая. Гэтыя думкі, не зусім кальвіянскія, матэматычна недакладныя, адсартаваныя па важнасці, нахлынулі на яго. Пакінутыя без увагі, на мяжы сну, яны прыбывалі, прыцягнутыя нейкім назойлівым пачуццём, набіраючы колеру, становячыся сапраўды цялеснымі, маляўнічымі. Яму хапала толькі свядомасці, каб стрым-ліваць вобразы, не дазваляць выкліканым постацям рабіць сваё, не дазваляць паслядоўнасці падзей разыходзіцца.

Спачатку - з'едлівае, самае асабіста балючае: арышт. Як ён мог так па-дурному трапіцца! Ён чуў, што Выработка падазраюць; хто яго папярэдзіў, хто? Партыка? Загінуў у Іспаніі, пад Таруэлем? У гарах Мадрыда? Д'ябал яго бяры, цяпер не пра Іспанію, цяпер пра Выработку. Тая цукерня на Макатоўскай вуліцы. Яны ўжо чакалі, адзін ля ўваходу, напалову схаваны за вешалкай з паліто, другі і трэці ўнутры, нібыта пілі каву, але сачылі за ім тым агідным, хітрым, алавяным позіркам, які можна было адчуць нават праз газету.

І хто, акрамя Выработка, ведаў пра сустрэчу? Лена? Яна павінна была прывесці з сабой другога. Як Выробак даведаўся? Аказваецца, цэлыя гады канспірацыі не навучылі некаторых людзей элементарным асновам асярочнасці. Вальчаку трэба расказаць гэтую гісторыю; ён спецыяліст па такіх справах, і яго арышт на той няўдалай сустрэчы моладзі таксама быў мутным.

Дзве супярэчлівыя плыні. Халадок каля сэрца, занадта шмат правалаў, яшчэ раз усё трэба было б перагледзець, асабліва цяпер, калі партыя распушчана. Калі б ім давялося рабіць усё спачатку, правяралі б кожную цаплінку, ці не расколота ўнутры.

І цёплая плынь, якая разгладжвала маршчыны на лбе, аж да ўсмішкі пад прыплюшчанымі павекаў: добра, што ён зноў сустрэўся з Вальчаком.

(Працяг у наступным нумары.)

Напалеон Роўба

Францішак Багушэвіч¹

18 красавіка гэтага года памёр вядомы віленскі юрыст і народны пісьменнік Францішак Багушэвіч.

С.п. Францішак Багушэвіч нарадзіўся ў 1840 годзе ў маёнтку Свіраны каля Вільні ў сям'і шляхетных і сярэдне заможных бацькоў. Ён скончыў чатыры гады базыліянскай школы ў Вільні, а потым перайшоў у гімназію. Пасля заканчэння гімназіі паступіў у Санкт-Пецярбургскі ўніверсітэт, каб вывучаць матэматыку і прыродазнаўчыя навукі. У 1860 годзе ён вярнуўся дадому, дзе неўзабаве яго паклікалі выкладаць у спецыяльна заснаваную багатым і шляхетным грамадзянінам краю Звяровічам школу для сялян ў Доцішках (Лідскі павет). У 1863 годзе паехаў у Нежын і паступіў у юрыдычны ліцэй, які выдатна скончыў.

З таго часу с.п. Ф. Б. быў юрыстам па прафесіі і заставаўся ім да канца жыцця, хоць і з некаторымі зменамі. Спачатку кандыдат на судовыя пасады, а потым следчы, ён жыў у Чарнігаўскай і Валгодскай губернях. Быў вымушаны наведваць па службовых справах велізарныя тэрыторыі і сустракацца з незлічонымі людзьмі, пакінуў пасля сябе пачэсную памяць у шырокіх колах.

У 1884 годзе ён падаў у адстаўку і пасяліўся ў Вільні. Аднак, сродкі не дазвалялі прысвяціць сябе любімым літаратурным заняткам, і ён быў вымушаны вярнуцца да працы юрыста і заставаўся ім да канца жыцця, стаўшы пераважна адвакатам бедных. С.п. Ф. Б. адразу з моманту з'яўлення ў Вільні і да свайго апошняга часу быў паглынуты жыццём і вывучэннем розных бакоў чалавечых стасункаў, асабліва адданы фальклору, пачаў літаратурныя заняткі, якімі раней займаўся толькі спарадычна і выпадкова. Але ён мала пісаў па-польску, бо хацеў пісаць у першую чаргу для людзей, якія живуць на яго радзіме (Ашмянскі павет) і размаўляюць пераважна па-беларуску.

І вось гэты паэт толькі ў сваім прыватным жыцці цяпер стаў беларускім паэтам, паэтам унікальным у сваім родзе. Беларуская мова, як вядома, хоць і багатая, гучная і культурная, ужо больш за дзвесце гадоў сышла са шляху далейшага літаратурнага развіцця і засталася выключна здабыткам і спадчынай народа.

Таму нябожчык Ф. Багушэвіч сутыкнуўся з цяжкай задачай бо не меў ні адпаведных узораў, ні дастатковай колькасці крыніц.

Яму заставалася толькі цалкам чэрпаць з адзінай крыніцы - вуснаў народа - і належным чынам апрацоўваць атрыманы такім чынам матэрыял.

І ён так і зрабіў. Дзевяць гадоў таму выйшаў першы зборнік Мацея Бурачка "Дудка", а праз некалькі гадоў, другі - "Смык" Сымона Рэўкі з-пад Барысава. Абодва гэтыя зборнікі вельмі падобныя па форме да гавэндаў і

лірыкі Уладзіслава Сыракомлі і, як і творы Сыракомлі, нясуць у сабе глыбокую павагу да народа. Тры чвэрці з іх утрымліваюць арыгінальныя творы с.п. Ф. Б. і ахутаныя тужлівым нагхненнем, а таксама часта прыемным і шчырым гумарам. Гэтыя зборнікі, напісаныя правільнай беларускаю мовай, стануць манументальнымі, калі ўлічваць, што мова народа пастаянна і ўсё больш забруджваецца.

З яго друкаваных твораў дагэтуль вядомы толькі кароткі сатырычны твор "Граляляначка", прысвечаны адносінам паміж дробнымі землеўладальнікамі.

Аднак многія творы нябожчыка засталіся ў рукапісах, і ёсць надзея, што яны будуць уключаны ў новую кнігу, для якой с.п. Ф. Б. ужо прыдумаў назву. Мае быць гэта зборнік твораў "Скрыпка". Вялікай стратай для грамадства стала яго заўчасная смерць, бо ў выніку ён не завяршыў сваю манументальную працу, а менавіта "Беларускі слоўнік".

Такая праца магла б стаць падмуркам для будучых даследчыкаў мовы і ў пэўным сэнсе крыніцай, якая спадзіла б далейшых працаўнікоў на гэтай ніве.

Таму не дзіўна, што прадстаўнікі ўсіх сацыяльных класаў прысутнічалі на яго пахаванні ў Жупранах і ў яго гонар ўсклалі вянкi на магілу нябожчыка як знак прызнання дасягненняў.

Пераклад Леаніда Лаўрэша.

¹ Rouba Napoleon. Franciszek Bohuszewicz // Tygodnik Ilustrowany. № 23. 9.06.(27.05.) 1900.

Чэслаў Янкоўскі

Беларусь абуджаецца...¹

Ад перакладчыка: Чытача не павінна бянтэжыць тое, што ў рэаліях 1918 года для Янкоўскага ўсе рыма-католікі - палякі.

Гэта было даўно, вельмі даўно. Да вайны!... Добрых сямнаццаць гадоў таму.

Па велізарных прасторах царскай Расіі велізарная бюракратычная армія ўсемагутнага міністра Сіпягіна палявала на "крамолу" з ахвотай і пышнасцю магнацкіх аблаў. Яшчэ моцна трымаліся пугі падзелаў. Сам фон Плеве "зацягваў павязі", якія звязвалі Фінляндыю з імперыяй, і неўзабаве ён змяніў Сіпягіна ля руля пачварнай дзяржавы. Абмяжоўваліся непакорлівыя "земствы". Вялікадзяржаўны стан Расіі пранізваў увесь свет. Саюз з Францыяй быў у поўным росквіце, балканскі вулкан яшчэ толькі дыміўся па прыгожых мантыях імператараў Расіі і Аўстра-Венгрыі, тэлеграма Мікалая II спыніла грэка-турэцкую вайну... Японскія гарматы яшчэ не стралялі па Ялу і Чэмульпо. Эмігранцкія дактрыны і прапаганда Пляханавых, Леніных і Чарновых яшчэ толькі пачалі пранікаць у сялянскія і пралетарскія масы. Так званыя нацыянальныя рухі ледзь падавалі знакі жыцця. Літоўскага пытання практычна не існавала, газета "Аўшра" толькі прамільгнула, бліснула і згасла, з прускай Літвы даносіўся голас "Вапраса", як гук далёкага звона². Беларускія "чытанкі" толькі-толькі праніклі ў прагняны розумы дзясятка менскіх гімназістаў, а надзвычай рэдкія асобнікі "Дудкі" Багушэвіча на Дняпры, Дзвіне і Прыпяці ці шанаваліся з сімпатыяй, ці выклікалі здзіўленае пацісканне плячамі.

Але так, як вясной раалля нібы ўздываецца і траціць зімовую мёртвасць, гэтак жа ўздывалася і неабсяжная беларуская этнаграфічная тэрыторыя. Пранізлівыя вочы людзей, якія глыбока і тонка адчувалі "мясцовыя ўмовы", ужо бачылі, што з'явілася расколіна, праз якую рана ці позна мусіў прайсці жыватворны імператыў моцы, які ўздоўж этнаграфічнай мяжы адштурхоўваў Беларусь ад магутнай масы расійскага дзяржаўнага каласа.

Адным з гэтых людзей быў, перш за ўсё, Эдвард Вайніловіч, законны прадстаўнік Беларусі, чалавек невычэрпных заслуг ва ўсіх грамадскіх справах Меншчыны, патрыярх мясцовых землеўладальнікаў, годны і адданы сваёй справе землеўладальнік значных маёнткаў пад Слуцкам, шматгадовы знакаміты старшыня Менскага сельскагаспадарчага таварыства, першакласны

Эдвард Вайніловіч

арганізацыйны талент з жалезнай энергіяй і патрыярхальным самаўладдзем, тыповы "шляхціц на заградзе", які спалучае каталіцкі запал, ганарлівую пыхлівасць і недвухсэнсоўныя амбіцыі алігарха старых часоў. Абраны ў 1906 годзе ў Дзяржаўную раду ад Менскай губерні, ён не адчуваў сябе дастаткова ўпэўнена на гэтай вялікай арэне і не прыняў прапанаваную яму пасаду намесніка міністра сельскай гаспадаркі ў першым паўпарламенцкім кабінёце і вярнуўся, як Цынцынат, да плуга. Сёння яму 70 гадоў, "дзеячу" не дзяржаўнаму, а *par excellence* - краёваму.

Ужо ў 1901 годзе, падчас памятнай, уражлівай сельскагаспадарчай выставы - чыста польскай! - у Менску, Вайніловіч выразна адчуваў набліжэнне моманту, калі Беларусь апынецца на пераломным моманце гісторыі...

¹ Czeslaw Jankowski. Bialorus budzi sie... // Tygodnik Ilustrowany. 1918. № 15.

² "Auszra" ("Світанак"), выдавалася ў з 1883 па 1886 год, "Varpas" ("Звон") - таксама літоўскі нацыянальны часопіс, выдаваўся ў Тыльзіце.

* * *

Сямнаццаць гадоў праяццелі неверагодна хутка! У імгненне вока паспела беларускае пытанне, як плод раптоўна і нядбайна выстаўлены на занадта моцнае сонца, перш за тое, як ён паспеў належным чынам развіцца. Рос ненамальна - спачатку спёкся, так бы мовіць, у гарачыні нямецкага наступу, а потым ва ўсерасійскай рэвалюцыі. І раскалоўся напалову.

Вялікі, пераможны нямецкі наступ восенню 1915 года ўварваўся ў Беларусь. Штаб-кватэра найстарэйшых і найбольш актыўных дзеячаў беларускай нацыянальнай эмансипацыі знаходзілася ў Вільні. У Вільні, яшчэ ў "вольны" 1906 год, пачало выходзіць першае ў Расіі беларускае выданне "Наша Ніва". Нямецкія акупацыйныя ўлады, увайшоўшы ў Вільню, праявілі шчодрую прыхільнасць да беларускага нацыянальнага руху - беларускім школам дадзена поўная свабода, было дазволена выдаваць новую беларускую газету "Гоман", афіцыйна заяўлена, што "ў басейнах рэк Дзвіны і Нёмана прачынаецца да новага нацыянальнага жыцця старажытны народ са сваёй мовай і культурай - беларусы", і, нарэшце, было загадана, каб у афіцыйнай мове замест цяперашніх назваў: Weissrussen і Weissrussland выкарыстоўваліся назвы: Weissruthenen і Weissruthenien.

Аднак этнаграфічная тэрыторыя беларускага народа, якая налічвае прыблізна 8-9 мільёнаў "душ", вельмі вялікая. Яна цягнецца ад Беластока да Смаленска і ад Даўгаўпілса да Чарнігава. Пад нямецкай акупацыяй знаходзілася толькі вузкая паласа этнаграфічнай Беларусі з напалову польскімі паветамі Гарадзенскай губерні, а таксама польскім горадам Вільняй і польскім сельскім насельніцтвам, якое акружала яго з захаду. Таму не дзіўна, што як толькі ўпаў бюракратычны і русіфікатарскі расійскі царызм, у сакавіку 1917 года ў Менску сабраўся агульны з'езд, ці беларускі сойм, які абвясціў аўтаномію ўсёй Беларусі ў яе этнаграфічных межах і абраў Беларускі нацыянальны камітэт з 53 чальцоў у якасці свайго пастаяннага выканаўчага прадстаўніцтва.

І здарылася нешта незвычайнае, але характэрнае. Беларусы як у Вільні, так і ў Менску, узначалілі карэнныя палякі. У Вільні - пан Антоні Луцкевіч і пан Вацлаў Ластоўскі, сын лекара-землеўладальніка з Крэва, што на Ашмяншчыне. У Менску старшынём вышэйзгаданага Беларускага нацыянальнага камітэта стаў пан Раман Скірмунт - вядомая і выбітная асоба.

Пан Раман Скірмунт, якому зараз 49 гадоў, паходзіць са старажытнага роду са шматлікімі сямейнымі гнёздамі на землях былога Вялікага Княства Літоўскага. Нарадзіўся ў спадчынным маёнтку Парэчча, недалёка ад Пінска, дзе цяпер займаецца гаспадаркай³. Ён мае нямецкую адукацыю. Парэчча, з яго знакамітай фабрыкай сукна, да нядаўняга часу было моцным прамысловым паселішчам, і таму спадчыннік Парэчча выдатна разбіраецца не толькі ў сельскай гаспадарцы, але і ў эканамічных пытаннях, нейкі час ён быў віца-прэзідэнтам

Раман Скірмунт

Менскага сельскагаспадарчага таварыства. Глыбока і ўсебакова адукаваны, ён мае незвычайную сілу духу, грамадзянскую адвагу і вялікую працавітасць. Быў дэпутатам ад Менскай губерні ў першай Думе, дзе яго смелая прамова з крытыкай "трудавікоў" зрабіла вялікае ўражанне, і ў Дзяржаўнай радзе, з якой ён выйшаў у адстаўку. Па сваіх перакананнях і тэмпераменце ён англійскі торы. У грамадскае жыццё яго ўвёў пан Эдвард Вайніловіч, яго і Вайніловіча звязвае не толькі даўняе сяброўства, але і духоўнае сваяцтва. Можна сказаць, што Раман Скірмунт шмат у чым з'яўляецца прадаўжальнікам грамадскай і грамадзянскай дзейнасці, спадчыннікам ідэй і пачуццяў Нестара менскай абшарніцкай шляхты.

Берасцейская мірная лінія была праведзена на карце Усходняй Еўропы. Што ў ёй найбольш уражвае? Перш за ўсё тое, што яна не зусім супадала з лініяй нямецка-расійскага ваеннага фронту.

Чаму?

Давайце на Берасцейскай мірнай лініі пашукаем горад Друя. Тут сыходзяцца тры этнаграфічныя дзяржавы: латышская (у Курляндскай губерні), літоўская (у Езерскім павеце, Ковенскай губерні) і беларуская (у Віцебскай губерні). З гэтага пункта Берасцейская мірная лінія імкнецца да літоўска-беларускай этнаграфічнай мяжы.

³ У сілу Брэсцкага дагавора Парэчча апынулася ў межах... Украіны!

Яна праходзіць па ёй, старанна аддзяляючы раскіданыя літоўскія паселішчы ад беларускай этнаграфічнай масы. У Свянцянскім павеце, у Лынтупах пана Бішэўскага, у Олышава пана Ал. Хамінскага, Шамятоўшчыне пана Бал. Скірмунта, Гярвятаў Дамейкаў, Варнянаў (да нядаўняга часу Снядэцкіх) і, нарэшце, у Ашмяне, дзе адразу за ракой Гаўя, уздоўж якой праходзіць лінія міру, няма ніводнай літоўскай вёскі.

Можа, я не буду занадта смела выказаць здагадку, што Берасцейская мірная лінія пайшла менавіта ў гэтым кірунку таму, што цэнтральныя дзяржавы старанна хацелі - у межах сваіх магчымасцей - аддзяліць усё беларускае пытанне ад Цэнтральнай Еўропы разам з этнаграфічнымі беларускімі землямі, пакінуўшы яго Расіі як унутраную расійскую справу. Больш за тое, мы ўжо маем перад сабой першы факт, які надта выразна пацвярджае гэтае меркаванне. На зварот Беларускага нацыянальнага камітэта ў Менску, падпісаны панамі Раманам Скірмунтам, Зянкевічам і Алексюком, накіраваны нямецкаму канцлеру з патрабаваннем палітычнай незалежнасці для ўсёй Беларусі ў яе этнаграфічных межах, уключаючы Вільню, Гародню, Беласток і Брэст-Літоўск, быў дадзены катэгарычна адмоўны адказ. "Нямецкі рэйх, - гаварылася ў тэлеграфным паведамленні з канцылярыі Вольфа, - абавязаўся не падтрымліваць ніякіх сепаратысцкіх тэндэнцый у Расіі".

Спакой. Нас зараз хвалюе не беларуская палітыка, а тое, што яе кіраўніцтва ўзначаліў карэнны паляк з цалкам цвярозым розумам і разважлівасцю, якая ніколі раней не ставілася пад сумнеў. Несумненна, у палітычных дзеяннях Беларусі ёсць польскія нацыянальны матывы. Які ён? Той самы, што і ва ўкраінскай палітыцы. Польскі элемент, які раней называўся "красовым", паверыўшы ў спрыяльную палітычную будучыню як для Украіны, так і для Беларусі, шукае ў лоне незалежнай Беларусі і незалежнай Украіны бяспекі і абароны сваіх нацыянальных і матэрыяльных інтарэсаў. Ён жадае захаваць і замацаваць іх у новых дзяржаўных утварэннях, ці нават проста ў шырока аўтаномных. Ён хоча жыць! Не пад сцягам бясконцага польскага ірэдэнтызму, а пад прыкрыццём краёвага, ляльнага суграмадзянства. Гэтая, і ніякая іншая, польская нацыянальная палітычная думка была ўвасоблена ў прамове пана Яўхіма Барташэвіча "да братоў украінцаў" ля падножжа помніка Хмяльніцкаму ў Кіеве. Тая ж заклапочанасць польскай маёмасцю дыктавала прыняцце панам Раманам Скірмунтам пасады старшыні Беларускага нацыянальнага камітэта - разам з усімі наступствамі гэтага кроку, якімі б горкімі ні былі яго кампрамісы, аж да апошняй адозвы (маецца на ўвазе абвясчэнне БНР - Л. Л.). І асабліва гэта датычыць апошняй імперыялістычнай беларускай акцыі, якой кіраваў пан Раман Скірмунт, усё гэта занадта відавочна: амаль ліхаманкавыя ўдэкі польскага элементу і маёмасці з-пад патэнцыйных крылаў літоўскай дзяржаўнасці ці аўтаноміі ў беларускую дзяржаўнасць ці аўтаномію пад лозунгам: чым большая Беларусь, тым лепшая!

Пераклад Леаніда Лаўрэша.

У Варшаве адбылася ўрачыстая цырымонія перапахавання пісьменніка і ўраджэнца Берларусі Сяргея Пясецкага

Пясецкі - вядомы пісьменнік, праваслаўны беларус, удзельнік польска-бальшавіцкай вайны, афіцэр разведкі, аўтар культывага рамана "Каханак Вялікай Мядзведзіцы", які сваёй творчасцю аб'яднаў беларускую і польскую культуры. Ён нарадзіўся ў мястэчку Ляхавічы, памёр у 1964 годзе ў Вялікабрытаніі і быў пахаваны ў Гасцінгу. Па просьбе нашчадкаў парэшткі эксгумавалі і перапахавалі на Вайсковых могілках "Павонзкі" ў Варшаве.

На жалобнай цырымоніі выступіў прэзідэнт Польшчы Караль Наўроцкі. Ён падкрэсліў, што жыццё і творчасць Сяргея Пясецкага сёння асабліва важныя, каб нагадаць пра сутнасць бальшавізму, камуністычнай сістэмы і пра небяспеку, якую ўяўляе посткамуністычная, неаімперская ідэалогія для Польшчы і ўсёй Еўропы.

У сваім слове Наўроцкі ўгадаў службу пісьменніка ў польскай выведцы, яго крымінальны прысуд (смяротны вырак ад польскай дзяржавы, рэд.), удзел у Другой сусветнай вайне і адзначыў, што творчасць Пясецкага была не толькі прыкладам вялікай літаратуры, але і зброяй у змаганні супраць камунізму.

Паводле СМІ.

Беларусы сустракаюцца з індзейцамі

Сертыфікат: Касцяян, Літвінцаў, Сідараў, Цінчурын; лісты ад Алвіна Бабідаша (ч. 2)

(Працяг, пачатак гл. у № 19, 22, 24, 27, 30-34, 36-48, 50-52 (2022); 1-52 (53-104) (2023); 1-52 (105-156) (2024); № 1-45 (157-201) за 2025 г.; № 1-45(157-201) за 2025 г.; № 7-8 (216-217), 23-28 (232-237) за 2026 г.)

У лістах Аліна Бабідаша звяртае ўвагу яго ўніверсальная цікавасць да ўсіх праяў жыцця з пераходам ад рэалій іх рэзервацыі да нацыянальнай (амерыканскай) праблематыкі. Ён таксама неаднаразова згадвае тое, што блізка нам на былых прасторах СССР - сваіх знаёмых з каранямі тут, сваю паездку разам з іншай амерыканскай моладдзю ў СССР (у яго лістах можна сустрэць неаднаразовыя згадкі сакавіцкай паездкі - некалькі разоў яна адносіцца да 1990-га, але адзін раз - да 1989 г.); з дапамогай Аэрафлоту ў яго эпістальнай спадчыне з'яўляюцца менскія музеі - Вялікай Айчыннай вайны і Леніна, а

Mr. Ales Simakou
P.O. Box 114
Gomel 246049
Belarus

Dear Ales:
1993 has certainly been a challenging year for everybody! We elected a new Tribal Chairman recently and I had sent some political position papers to you about that election. The New Tribal Chairman has gotten into some pretty serious trouble and he was almost recommended for Impeachment by some of our Tribal Members!

For the past several years, the Chippewa Tribes have won a major Court case that upheld 19th Century Treaties. Two Anti-Treaty groups formed immediately and during the Autumn of 1993; we saw the demise of one of those Anti-Treaty groups especially after a Civil Rights trial was started. Just in the last two weeks; we learned that the leader of one of the groups; who has a commercial business; has taken some property which was secured by a loan mortgage to a local bank and took it out-of-state and had another bank secure a loan on that property. As the Civil Rights trial is coming to an end; he was required to make a financial disclosure and this revelation came about! Much worse--this guy's loan mortgage to the local bank is behind in loan repayments of some \$67,000.00! The Bank is filing a lawsuit to foreclose on his mortgage!

1993 was a year that saw me being "Hyper-active!" A dear friend saw an opportunity that wanted a change in the direction of their life and throughout the year--I've been involved as a carpenter; foreman; attorney; draftsman; chauffeur; plumber; electrician; babysitter and gosh who knows what else! Ha! Ha!! There were times that helping my friend has turned out to be a full time occupation; at times it was 12 to 14 hours a day! The whole story comes down that my friend of 13 years didn't like being stuck at home and wanted to buy a business property. Add Banker to my list above! She wasn't able to secure a loan for the property and so I'm her banker!

1993 saw me become involved in computers in a very big way! For the last 5 years I was using a computer every day for my word processing duties! Then one day the computer literally became ill and I was panic stricken! I was now stranded without my favorite word processor! This same thing happened to me back in 1990 after I had returned home from our trip to Russia! We were required to write a daily Journal about our trip and I had just gotten started on the project and my computer died! The term paper was due in three weeks! No company could be found to help my ailing computer. I had to buy a new computer just to finish that Journal!

When my workhorse had died....I decided it was time to buy a new computer. My older computer was literally a second-generation machine, an 8088 type machine.

Letter from Alvin Bobidosh (Алвін Бобидош, Lac du Flambeau, Wisconsin) 1993-12-08 s.d., postmark 1993-12-08 received 1993-12-28 p. 1 of 5

For two months I anguished on what model to buy and finally I made the decision to buy! The new computer cost \$5,000.00!! It was custom built and it is called a "Multi-Media style" of computer! It has a compact disc player that plays standard musical cd's and high speed program CD's! I believe this one is capable of playing the new photographic CD's! Then there is the dual floppy disc drives. It has an optional video and audio cards and a whopping 1 Gigabyte of memory! That would roughly be equal to 50,000 files! I can also send and receive faxes, too! It's quite a computer and I have yet to work the machine to it's full potential!

I was quite elated to hear that President Clinton has made a trip to Minsk!

I now have my Pipestone pipes and hopefully soon I'll be able to have them blessed. My new Pipestone pipes feature a "Four Winds Design" There are four rings carved into the pipe and each represents a direction: West; North; East and South and there are two songs for the pipe. One is sung during the ceremonial filling of the bowl! I'll be donating two pipes to the Society! One will be the Four Winds Pipe and the other is the pipe I mentioned in my last letter and had enclosed a photograph of!

I remember the August 31st letters (Ms. Cleghorn, Fr. Fogarty and AIPIN) Have you received any correspondence from them?

In addressing the envelopes; I had placed your address on the envelopes; but didn't enclose my address! Would you like me to include my address?

This Summer I have purchased a label printer and it can print labels in Cyrillic, Greek and English! I'm enclosing a couple of labels that has your name and address printed on it. I believe one is spelled wrong! After I had printed the label I noticed that a "b" was missing!

I have sent to Intourist a rather "complicated" travel plan earlier this Summer. Your mentioning of direct flight to Minsk has made our travel plans much easier!

- 1) Direct Flight to Minsk-probably via Lufthansa. I have arranged for a four day visit and also for Gomel but haven't inquired or made trip arrangements between Minsk and Gomel.
- 2) From Minsk we will then journey to Kiev for a 2-1/2 day visit.
- 3) From Kiev, a journey back to Minsk for 2-3 days. Mostly

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1993-12-08 received 1993-12-28 p. 2 of 5

It will be to visit some museums that I missed in 1990, plus a night time excursion around the city.

- 4) From Minsk, we will fly to Helsinki for a two to three day visit and view some museums there also! From Helsinki we will travel homewards!

I hope that I am not too late; but I just realized that Marz 7 and 8th are not too far away. That's the day we began our wonderful trip to Russia in 1990! In fact, I'll be calling our University Professor and see what dates and what cities the 1994 Year will begin and hopefully I can attempt to meet up with the 1994 Group; but, it most likely will occur in Minsk if I can get the Visa's secured in time!

Several of our tribal members and the Art Director for the Cultural Museum in Lac du Flambeau, recently travelled to Copenhagen, Denmark to show Native American art/craft work from Northern Wisconsin and the Upper Peninsula of Michigan.

I am also enclosing a photograph of myself behind the wheel of my antique Model A Ford. It is a late 1931 model and represents probably the 8th or 9th Model A Ford I've owned since 1959! I also own a 1930 Chevrolet truck along with two 1946 Ford trucks!

I've promised to send a photocopy of a book that was written back in the 1950's when interest in Indians was at it's peak and when there were active dance troupes and Boy Scout activities. This book came with me in 1990 on our tour of Russia. I'm sending it along as it contains a wealth of information on how to make authentic costumes. I hope it will be of value to the Society. Another book which I'll be bringing in, will have details on more elaborate designs!

I'll let you know by letter, on the progress of our trip details and when it will occur. I'll try and call you at least a day or two in advance to let you know we're on the way!!

Sincerely,
Alvin Bobidosh
Alvin Bobidosh

PS. just talked to our Professor today. They're leaving Marz 11th and will be traveling Moscow St Petersburg and Novosibirsk. I'm enclosing a sample of the trip itinerary for our upcoming trip.

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1993-12-08 received 1993-12-28 p. 3 of 5

DAY ONE

Leave Rhinelander
or Central Wisconsin airport:

Arrive Chicago:

Leave Chicago:

Arrive New York:

1. Leave New York Via Lufthansa:

2. Alternate: Leave Chicago via Aeroflot:

DAY TWO

Arrive Minsk; Transfer to Hotel

Dinner

1. City sight seeing tour

3 hours

50.00

Lunch

Evening Free

DAY THREE

Breakfast

1. Museum of the History of the

Great Patriotic War

3 Hours

58.00

Dinner

2. Khatyn Memorial Complex

4 hours

78.00

Lunch

Evening Free

DAY FOUR

Breakfast, Dinner

Day free to visit friends

DAY FIVE

Breakfast

1. Travel to Gomel to visit friends.

travel arrangements to be made locally or with friends

DAY SIX

Breakfast

Leave Minsk

Arrive Kiev:

Dinner

City sight seeing tour

3 Hours

78.00

Lunch

Evening Free

DAY SEVEN

Breakfast

Ukrainian State Memorial

Dinner

Museum of the Great Patriotic War

??

??

lunch

evening free

DAY EIGHT

Breakfast

Branch of the V.I. Lenin Museum

??

??

dinner & Lunch

Leave Kiev

DAY NINE

Arrive Moscow; transfer to hotel

Breakfast & Dinner

1. "Moscow Revolutionary"

2:30

66.00

Lunch

2. Moscow at Night via car rental

2:30

66.00

(did not include costs for car and driver)

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau,

Wisconsin) s.d., postmark 1993-12-08 received 1993-12-

28 p. 4 of 5

Page 2-

DAY TEN

Breakfast & packed lunch (??)

1. Museum of Military History

9 hours

164.00

Dinner: Pizza Hut

DAY ELEVEN

Breakfast

Moscows Television Tower

Dinner

Armed Forces Museum

Lunch: Moscow's McDonalds

DAY TWELVE

Breakfast

Museum near Hotel Cosmos-

Could that be Exhibit of Economic Achievement??

Dinner

Pack for trip

Lunch

Leave Moscow for Helsinki

DAY ELEVEN

Arrive Helsinki transfer to Hotel

Smorgasbord Breakfast

Visit to Field Marshall's Mannheims Museum

Dinner

2. (open)

Lunch

DAY TWELVE

Smorgasbord Breakfast

Pack for trip transfer to Airport

Leave via FINNAIR

DAY THIRTEEN

Arrive New York :

Leave for Chicago:

Leave Chicago:

Arrive Rhinelander:

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau,

Wisconsin) s.d., postmark 1993-12-08 received 1993-12-

28 p. 5 of 5

Mr. Ales Simakou

P.O. Box 114

Gomel 246049, Belarus

Dear Ales,

Under separate cover I am forwarding to you a large brown manilla envelope. It's size is: 13" wide and 19" inches long. I'm sending a partial photocopy of a book entitled **INDIAN CRAFTS and LORES**. The book describes some history and it is geared for creating authentic Indian costumes and drums from common materials. The book was printed during the true golden age of Indian folklore. During that time; there were many "Urban Dance Troupes" most were formed by Boy and Girl Scouts from Cub/Brownie levels up to the Eagle Scout ranks.

This book gives information on some history; but it is geared for making authentic Indian costumes and drums from common materials. The book is for young children and Dance Troupes and for Boy and Girl Scouts clubs. The book that I am sending is making it's second trip to Russia. The book was copied in 1990 for our first trip to Russia!

In the past few weeks I have met a new friend who is interested in Indian folklore and I made her a cassette tape of Native Flute music by some top artists. Since February 21st, I have discovered an artist who has marketed a Compact Disc with Flute and drum music. His one song called Moon Carrier is a beautiful drum song. He has peace pipe prayers on his album. However they are all Lakota songs and prayers.

In a Peace Pipe ceremonial there is about 4 to 5 prayers.

1. Blessing of the pipe
2. Prayer to 4 winds: W:N:E and South
3. Pipe filling prayer

I'd like to bring some music with me and I'd like to know in what format you would like it made? Cassette Tape? Or should I bring Compact Discs?

Soon, it will be Springtime and with it comes thoughts of making Maple syrup! I haven't made any for the last couple years and would enjoy making it again! I make mine with the old way--As part of the 1836/34 Treaties each family was given a large kettle. I have several of them that I use for making maple syrup!

Sincerely,

Alvin J. Bobidosh

Alvin J. Bobidosh

P.S. I'm sending a redigrow elger who we've been recovering for some 30 years. I have no idea who they are. Some years they are quite prolific with flyers - make your mark on a year!

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau,
Wisconsin) s.d., postmark 1994-02-25 received 1994-03-14

Dear Ales:

I'm glad to hear that both my letters and my large manilla envelope had arrived in good shape!

I am also glad to have sent along a portion of "The Golden Book of Indian Crafts and lore by W. B. Hunt! That book is a " representation of the golden age" which existed between our two cultures here in America; one that was of genuine curiosity and bonding.

Today that curiosity and bonding which had existed from the very beginning our cultures met and up to perhaps the mid 1960's has been set aside; while Anti-Indian groups such as S.T.A. [stop treaty abuse] and P.A.R.R. [protect American Rights and Resources] flaired up here in our area.

S.T.A. is largely defunct now; because some tribal members have successfully filed a civil rights lawsuit against S.T.A. and it's founder.

P.A.R.R. on the other hand, the older of the two groups does maintain it's Anti-Indian stance; but has diversified into mainstream ecology issues.

To me, personally, P.A.R.R. is a big joke! One of it's leaders, a foreign native American [an Indian from another tribe] who has been labelled as being an "apple" [Red on the outside; white on the inside]

Yes, the neighboring newspaper from Minocqua [The Lakeland Times] has attacked our community since the mid-1980's

The Lakeland Times since it's inception in the 1880's took a stance of being "Progressive" The Progressive label flew out the window and since the 1980's; it has adopted the position of S.T.A. and P.A.R.R.

Most people in the area have quit buying that newspaper because of it's "pro-STA and PARR stance" and the outstanding joke around the area about the Lakeland Times is that is good for "lining the bottoms of bird cages!"

Computers! They've been my downfall since they came out! I use to type all my letters and all my term papers on manual typewriters. Today I use my computer to handle the task of letter writing. I write my letters first; then afterwards, I use a "check spelling" program to pick out all the errors that I've typed in. This 486 computer at it's 66 MHz speed is extremely fast! What use to take a minute to accomplish on my older 8088 machine; the 486 literally does it in seconds!

I will send you a magazine in the near future which is much better than I am at explaining "terms" about computers.

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau,
Wisconsin) s.d., postmark 1994-06-15 received 1994-07-07 p. 1 of 4

I'm enclosing some articles from a recent computer magazine which will help illustrate features.

Less than a year ago the 486 DX-2 in 66 MHz speed was the ultimate computer to buy. In fact computer companies were dumping stocks of 386 and 486-25 MHz speed computers.

And this trend is going hard right now! The reason for this dumping was Intel's release of the Pentium processor. The manufacturers are pushing 486/pentium based machines. The Pentium processor is a 32-bit processor while the lower clock speed 486's are 16 bit processors and the old 386 is an 8-bit processor.

The 286 I would say was almost still-born at birth! Advances in the hard disk technology made the 286 obsolete! It's 8-bit processor was hard pressed to work H.D.D.'s of over 40 to 80 MB size. The 386 was capable of handling H.D.D.'s up to 200 Mb size.

The 486 is the perfect machine! It could handle any H.D.D. out on the market! My computer has a 1,000 MB H.D.D.!

The 486 DX2-66 MHz helped introduced the "Multi-Media concept." It is a first generation 32-bit processor. It's hardly two years old and now the 486/pentium processors are new technology!

Intel's 486/Pentium processor was barely introduced and several other companies: Cyrix and Motorola are introducing a new 100-MHz speed processor! As wonderful this new technology is; it will soon become obsolete as "voice operated" and "pencil operated" computers are about to be unleashed. In Fact Apple Computer and Tandy Computers have unveiled two pencil-operated laptop computers!

Along with the advances made with processors; the same has occurred with computer languages! Computers with DOS 1.1 through 3.30 are written in Basic language; but those equipped with DOS 5.0 through 6.2 are written in another language. There is a plethora of computer languages available: Dbase is one; Unix is another as examples.

My old 8088 computer used Basic and I have had the grave misfortune of installing a window based program into that computer! 8088's cannot accept window applications. This one program Auto Exe.Bat and Config.Sys have one command string that was written in Dbase! My computer is still dead! That Dbase string corrupted all my files to the point where the machine was "locked up" in October I bought this 486DX2-66 multi-media machine and it wasn't until December that I was comfortable with it!

Ah Yes. The Lakeland Times. A parakeets best friend! Ha! Ha!! Once the Lakeland Times for many years since it's 1880 inception of being progressive! The Lakeland Times has attacked our community so many times; we buy it just to line the bottom of bird cages! Right after the Chippewa Tribes

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1994-06-15 received 1994-07-07 p. 2 of 4

have won the LCO v. Voight [LCO versus State of Wisconsin] two inflammatory anti-Indian hate groups formed. The first was P.A.R.R. which stood for: Protect American Rights and Resources. A more radical group was formed also: Stop Treaty Abuse. [S.T.A.] The Lakeland Times sided with those radical groups! The Battle has been intense! Several of our tribal members launched a civil rights lawsuit and they are on the verge of winning their lawsuit. The racial issue is cooling down amongst the older people; but the real losers are the children! After hearing their parents espouse those STA/PARR racism; we now have a high school that is filled with hatred! We now have to have people monitoring both the halls and the toilet facilities! It's going to take at least one or two generations to heal this division!

The biggest news here in Lac du Flambeau involves the demolition of our town's most treasured landmark! Our 60-year old grade school was demolished to pave the way for a new gaming casino and a 100 room hotel. In my earlier letters I had mentioned that our Lac du Flambeau area was a tourist mecca for almost a high property taxes; resort owner retirements and a ban on developing new resorts along the Lakeshores contributed to a tremendous loss to our Community; now with the proposed new 100 room hotel will help revitalize our community!

Almost a decade ago, resort owners all over the northern area were complaining that the STA/PARR debacle had ruined the tourist trade. Many resort owners said that what use to be their busiest time of the season; had dropped to almost nothing! Most of those resort owners started siding with the STA/PARR groups. Five years ago we opened up our gaming casino and now those same resort owners are still complaining but this time they're complaining that their resorts are solidly booked!

We do have a local newspaper here in Flambeau. It's quite similar to the newspaper that is printed over in L.C.O. [I can't recall it's name!] I had sent in two articles to be published by them; but never saw either one of them in print. I wrote a short story about one of our local elders, who was a barber. And he'd come out to your house and clip your hair and then he'd bring out a hand saw and a violin bow and he'd play music on the saw! The second article relates to my trip to Russia and of our correspondence!

The trip. I'm having a hard time getting the one travel agency I was working with to give me a quote for our trip! I may have to inquire with several other travel agencies to get the prices. The trip is being delayed once again as I have a massive legal problem to work out! It's going to cost me Thousands and Thousands of Dollars to rectify!

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1994-06-15 received 1994-07-07 p. 3 of 4

Our local museum spent most of last summer preparing for a trip to Denmark to introduce our local artisans and they arrived over in Denmark to find that the Gallery was forced to close its doors because of the poor

economy! A second trip was planned; but I haven't heard anything if it is still to come about! My dear friend who was in charge of that expedition that I was planning on a trip to Belarus and I attempted to persuade her to come on over! They were fortunate enough to secure another gallery, plus, most of the artists had the opportunity to speak on one of Denmark leading talk shows!

I had the opportunity of making a small maple syrup batch this Spring. Both myself and a neighbor produced some! For me it was 7 gallons sap/7 hours boiling= one pint of syrup! I used an original treaty kettle and a cast iron cauldron to boil my maple sap. Mine came out a rich amber color! The best I've ever produced! My friend? He had a galvanized sheet steel cauldron made up with fancy soldered drain taps, etc., But I'll pass on sampling his syrup. His fancy dancy sheet steel pot had a black-ink stencil across the inside! No thanks! Newspaper ink and most stencil ink has a trace of arsenic in it to make it bind to an object!

A friend of mine, nurtured a dream for many years of creating an authentic Indian Village. This Spring his dream has come true and he has just opened his village. His village depicts a typical Chippewa encampment for each of the four seasons!

Last summer a dear friend of mine purchased a piece of property that had a good commercial building and an eyesore of an old house! The old house was total junk and we had it burned down and had a new house built near the old site. I've had to work as carpenter, lawyer, taxicab, laborer, and this summer I've done heavy duty work in landscaping!

July will be playtime for me! The first weekend of July I will be heading down to Iola, Wisconsin where we hold a three day antique automobile show and swap meet! I'm preparing to restore a 1930 Chevrolet 1-ton truck!

Sincerely,
Alvin Bobidosh
Alvin Bobidosh

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1994-06-15 received 1994-07-07 p. 4 of 4

Dear Mr. Simakou:

I am enclosing a magazine that is produced by a publication company on computers and also joined by one of our larger discount stores. I've taken the opportunity to highlight many of the areas. I sincerely hope that if a computer is being considered; please have it equipped with a fax-modem unit! Ha! Ha!! I'm becoming addicted to the fax modem unit that I have in my machine and surely love the flexibility and the quickness it brings! A one page letter almost to any point here in the U.S. costs me less than seventy five cents!! The Transmission time usually runs 45-50 seconds per page!

I'm enclosing some articles which appeared in our *famous* Lakeland Times. As we are approaching the Fourth of July we have an overzealous prosecutor, who has taken it upon himself, to go about and arrest dealers who are selling fireworks. Trouble is, he's gotten himself in much hot water over the issue as in one case he seized between \$5,000 to \$10,000 in fireworks; without first securing a search warrant and a seizure warrant! Then he came into Flambeau and tried to do the same thing! But our Tribal Chairman put a stop to it; but he returned the next day with the proper warrants. Funny thing, though...our local dealer wasn't charged with a crime at the time of seizure! Here, when something like this happens, a person is supposed to be charged within 72 hours. Already a week has gone by with no arrests made. Now if Mr. Smith is arrested; he can have the case thrown out of court, by way of "exclusionary conduct" And this is what is happening when the Judge ordered the fireworks returned!

The "whole flap" has sparked a letter from P.A.R.R. the original "Anti-Indian/Anti-Treaty rights group and I have just about fell off my chair when I read this letter! This is historically the first time that we've seen a change in P.A.R.R.'s attitude!! Again as I mentioned earlier; P.A.R.R. is distancing itself from Anti-Treaty issues to ones including environmental issues as well! "Jake and the Fat Man" refer to a mid 1970's Television show about "Jake, a thin person who was an ex convict" and "The Fat Man" who was a Private Investigator; this series evolved from an earlier private investigator show starring the late William Conrad. Here they reference the offending District Attorney as "Jake" with "The Fat Man" being our Tribal Chairman, Mr. Tom Maulson!

If the District Attorney is grandstanding to enhance his upcoming election year gambit; he will most likely fail in his bid to return as District Attorney. In Fact, many citizens, are chastising this District Attorney, for his role in writing a highly critical letter against the Director of the Tri-County Domestic Abuse shelter.

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1995-07-06 received 1994-07-20 p. 1 of 2

Speaking of Election campaigns; Mr. Lucarrelli replaces a former District Attorney, who was caught twice dipping into "nose powder!" That District Attorney blatantly used a gambit: "Vote for me and I'll keep the Indians locked up!" He won his election using that phrase; but when the votes were counted here in Flambeau; he failed by a large margin!

I wished that I could have saved some earlier newspaper clippings which were printed in the Lakeland Times back in May which came from the other Anti-Indian/Anti-Treaty group which perhaps was the most radical. Many state and national newspapers likened "Stop-Treaty Abuse (S.T.A.) as a group similar to that of the Ku Klux Klan!

Enclosed is a recent article describing his latest misadventures (Crist's Lawyers drop....)

I'll obtain some photocopies of those earlier advertisements that were run by the Lakeland Times!

I'm also enclosing a copy of the Lac du Flambeau Newspaper. I have an earlier edition which I'll send to you later!

A Friend of mine; who has had a dream for the past 15 years has seen it come to reality! Nick Hockings, years ago, had a dream to build a authentic Indian Village and Elder Albert Cobe offered to help; but at that time, neither one had a large enough parcel of land to build the Authentic Village.

And speaking of villages...in the enclosed Lac du Flambeau newspaper there is an article about "Bear River Pow-Wows" We have a sacred site along the Bear River, where traditionally, during the onsets of the Four Seasons; that our people, as part of their clan's heritage, would meet at Bear River for a festival that lasted many weeks! During those days; each clan would be dancing and singing and most clans, as my Dad told me, had something like 100 or more songs that they'd dance to! I knew these festivals to be a rich part of our folklore and I felt for a long time that World War II became the dividing line as most of the men were either away serving in the Army, or working in Defense plants and those who did relocate; never came back home to keep up those folklores; Also the Government Schools forbade speaking in tongue or participating in our folklore would result in harsh punishments to those that did! It could almost be equated to Germany's Krystalnacht pogrom! (Crystal Night)

Sincerely yours,

Al Bobidosh

Letter from Alvin Bobidosh (Lac du Flambeau, Wisconsin) s.d., postmark 1995-07-06, received 1994-07-20 p. 1 of 2

таксама Гомель як месца запланаванай сустрэчы з сябрамі. У чымсьці ён падобны на памерлага сёлета Баса Марэля, таксама нашага карэспандэнта, але ўжо пераважна электроннага - маем толькі адзін папярковы ліст ад яго, затое шмат па электроннай пошце.

КАСЦЯН Ігнат (Игнат Костян, Ihnat, Ignat Kastian, Ignat Kostian) - яго кнігі пра індзейцаў і Амерыканскі Захад трапілі і ў Гомель, прычым з яго аўтографамі. Вось які аўтаматычны пераклад атрымаўся са старонкі Музея аўтографа Гомельскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя А. І. Герцана, прысвечанай гэтаму індзеяністу (выглядае, што яго цікавасць да тэмы не знікне ніколі - у адрозненне ад часовай, "юнацкай" цікавасці многіх іншых): <https://gorbibl.gomel.by/index.php?do=static&page=museum&id=616>.

"Касцянін Ігнат Сяргеевіч - беларускі пісьменнік, паэт, публіцыст, аўтар шэрагу твораў мастацкага і навукова-папулярнага жанру, якія асвятляюць праблематыку гісторыі амерыканскага "Дзікага Захаду". Больш за трыццаць гадоў займаецца амерыканістыкай, у прыватнасці яе падраздзелах індэаністыкай [індэяністыкай].

Ігнат Сяргеевіч нарадзіўся ў 1967 годзе ў г. Мазыры, Гомельскай вобласці.

Steve Talbot

Stockton, CA 95207

February 27, 1992
Gomel

Dear Comrade Talbot:

I have just received your letter of October 14, 1991 and the verobop. If the reason of this delay is our Post, I apologize for it...

I am happy to have the opportunity to write to you. It is exciting to correspond with Apaches and Mapuches, various Indian organizations, (Latin) American Marxists and Jews, scientists and businessmen, journalists and artists...

Thank you very much for the information. Your view is very important to us. Your article on Sam Carlos is extremely interesting, as for me.

I am keenly interested in your field work in the Southwest (I was an "Archaeologist" from 1979 to 1981); with regard to Sam Carlos, we received the first letter from a high school student in 1983 and an information deck (from the National Native American Corp. in 1981) and of course in your recent publications (I am writing a monograph on Byelorussian - American Indian contacts, 1492-1992, and some "involvement" in local "politics" distracts me from ordering new books/magazines in Moscow (I hope temporarily); BALS has problems with access; there are not many important publications even in Moscow and St Petersburg, not to mention Gomel and Minsk; by the way, which were the studies and circulation of the Southwest Economy & Society?

No I am not familiar with L. Deise's work on Navajo capitalism, but I know of the Navajo Nation Today's "plea for freedom" and free enterprise ("Follow Society") (the only independent weekly "closed its doors" in January).

We will try and send you some of the most interesting publications on Byelorussian and "Soviet" topics, if you are interested. Do you read in Russian? Do you read Moscow News in English?

We will write to the American Indian Studies Center. Can you recommend anybody at the Center?

One of the main goals of our Society is to enroll more active supporters in American countries, first of all among Natives. We will highly appreciate your advisory, meditative and information help.

I am looking forward to hearing from you soon.

Sincerely yours,

Steve - Mrs. Simakova, BALS
P.O. Box 114
Gomel 246048
Byelorussia

P.S. What do you think of Morris E. Opler? He was strongly criticized as an opponent of capitalism here, in the Soviet Union. Is he still alive? I have not found his name in some recent American scholar directories. I think he should be a good "Culturalist".

There are commissions on the "Quinqucentenary" in Poland and the former USSR; the Polish Commission writes to us, the "Soviet" one is "silent". One of the stamps on the envelope features I. A. Kusakov (Russian American, the Russian-American Co., Fort Ross, California, 1842).

Letter to Steve Talbot (Стыў Тэлбат, Стив Тэлбот, Stockton, California) 1992-02-27

У 1984 годзе ён паступіў на гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна, які скончыў у 1991 годзе.

У 1985 годзе прызваны ў рады ВС СССР. Праходзіў службу ў РВСП [рус. РВСН, Ракетныя войскі стратэгічнага прызначэння] з 1985 па 1987 на касмадроме Плясецк Архангельскай вобласці. З 1991 па 1993 г. працаваў настаўнікам гісторыі і сацыяльна-палітычных дысцыплін у ЗША [па-пуску на сайце - США, маецца на ўвазе СШ - сярэдняя школа.] № 1 г. Мазыра.

З 1993 па 2013 год праходзіў ваенную службу ва УС Рэспублікі Беларусь на розных пасадах. Узначалваў кафедру ў адной са спецыяльных вышэйшых навучальных устаноў Беларусі. У 2000 годзе ў г. Мазыры выходзіць першы паэтычны зборнік аўтара "Не хлебам адзіным", а праз тры гады наступны "У пошуках мудрасці". Таксама шэраг вершаў аўтара былі апублікаваны ў часопісе "Няміга" [Немига] ў 2004 годзе.

У 2008 годзе ён вяртаецца да забытай усімі тэмы "Дзікага Захаду", якая бударажыла яго ўяўленне. Назапашаны вопыт і веды ў галіне гісторыі гэтага перыяду не давалі яму спакою і патрабавалі канкрэтнага ўвасаблення. Працуючы з малалікімі ў нашай краіне літаратурнымі крыніцамі, займаючыся перакладамі англамоўнага матэрыялу, збіраючы па макулінках любую інфармацыю, датычную гісторыі паўночнаамерыканскіх індзейцаў, ён прыйшоў да ідэі напісання кнігі аб індзейскім народзе апачы, добра знаёмым нам з кінематографу.

September 10, 1989
Gomel

Dear Michelle!

I have received your letter. It was suddenly slightly to see "San Carlos, San Carlos, Jicarilla, Taos..." it seems to me the names of my motherland - the Southwest! I used to consider it my another native land, truly.

Thank you very much for your attention, your interest and all your opinions.

I dare say I have understood rightly almost all of your thoughts. But please give me a time to feel better your mood and positions and then to discuss issues you propose broadly.

I hope you will understand my workings. This is the 6th English letter in my life. Excuse me, my English is "St. Gwent".

I cannot know the contacts of the Apaches of Arizona and New Mexico with the people of Europe, especially East Europe, today. I think the Polish, German, French and other Indian associations try to contact the most famous Indians in the Americas.

We, the Byelorussians want to be your friends on simple human base, without sensation. Of course, we must get accustomed to have Apache friends.

I am sure the physical, cultural and ideological differences in and between groups are points of interest and beauty in life when without differences for example, blood is not problem for me. I sincerely sympathize with you in your situation, but I think that mockery was child's or childish one, in-wrong in general. The character of a person is more important. Of course, there is so called national or ethnic character and it's also important. The Soviet Union is a melting pot, too. The races and characters get mixed up here. So, although more than 80% of the republic's population are Byelorussians there are two "full-blooded" Byelorussians among the members of our family and the Indian sympathizers in Byelorussia. We have the Russian, Ukrainian, Polish, Ossetic, even Georgian blood in our veins and probably Middle Asian, Kazakh and Native Siberian ancestors. It is awkward to ask about it in details.

I am a full-blooded Byelorussian, but I don't know my ancestors before my great-grandfathers and great-grandmothers. My mother was born in the Mopila district, my father was born in the Vitshsk district, both of peasant families, and I was born in a small village in the south of the Gomel district. Although I am a child-worrier since my early childhood. I always shall be a village supporter. High-level sciences, culture, science in village is my great personal desire. Also I am interested in the history of the tribes. Used in Byelorussia centuries ago. But I shall write on this topic later.

Some words about the middle. I think the liberal-conservative controversy is common in the world and it's necessary to avoid the use of the middle. We must build our own lives, community and tribal, with our little liberals and conservatives, but without big ones interested. The latter ones are more dangerous because of their scale.

I think the American Indian (I should say US Indian self-government is great value, the best socio-economic model of development in the modern realities. It's the model for us.

I did not want to hurt your American patriotism as well as anybody's. But when I wrote the great countries, I think true great states don't make as terrible mistakes or mistakes in foreign and minority policy.

Now some questions for you, if you haven't any objection.

Please write: What specialty will you have after your high school? What languages do you study? Do you speak and write Apache? What do you think of Slavonic languages (Byelorussian in particular)? What did you

**Letter to Michelle Modless (San Carlos, Arizona,
Apache roots on the reservation) 1889-09-10 5880 p. 1
of 2**

about Russia and what do you know of Byelorussia without the opening of Encyclopedia Americana? Articles on which subjects do you want receive from us?

Have you friends among the natives of other tribes on the reservations and in the cities of the Southwest and throughout the United States? We have need of new contacts very much, especially with the Seminoles, Shawnees, Kiowas, Dakotas, Modocans, the Trothor (in spiritual sense) tribes of the BATS members.

I shall be very much obliged to you.

Holyday is my soul... I want to understand you, Michelle, and to feel your Indian people's mainstream. The Indians are my hope, our hope, maybe last one. It's frankly.

Please write. I am waiting.

Best wishes!

Yours

Ales

PS. I am enclosing my photo. Please don't consider it the photographic top of our Soviet socialism. This is a official picture. Excuse me, I have my photos taken very seldom and now I haven't my another picture. I am enclosing also a picture postcard (the Gomel head post-office, Kozhar street (the "Chinese wall" to the right) and circus).

**Letter to Michelle Modless (Мишель Модлесс, Модлес)
1889-09-10 p. 2 of 2**

У 2009 годзе выйшлі першыя кнігі аўтара па індэаністыцы [індэаністыцы], выкананыя ў навукова-папулярным жанры: "Ззаду за сонцам, якое садзіцца" і "Дэмані паўднёвых раўнін". Нечакана для аўтара тыражы гэтых выданняў вельмі хутка разышліся, і першыя

прыхільнікі яго творчасці паставілі пытанне аб перавыданні гэтых работ. Улічваючы пажаданні чытачоў, у наступным 2010 годзе, аўтар выпускае ў свет кнігу "Скрыжыванне міроў" ["Скрыжыванне светаў"], а за ёй і астатнія працы: "50 легендарных правадыроў", "Каўбоі Дзікага Захаду", "Індэйцы Каліфорніі", "Камневары краіны грызлі" і іншыя творы па індэаністыцы [індэаністыцы].

Далей, аўтар вырашае паспрабаваць сябе ў жанры гістарычнага рамана і рыхтуе да выдання аповесць "Цягнік на Фларыду", выдадзеную ў 2010 годзе. У гэтым літаратурным жанры ён замацоўваецца, апублікоўваючы невялікімі тыражамі раманы "Па той бок Франціра" і "Уварванне".

У цяперашні час аўтарам выдадзена і паспяхова рэалізуецца шэраг навукова-папулярных работ: "Апачы - мінулае і сучаснасць", "Бадзятгі Дзікага Захаду", "Невядомы Францір", "Забытыя плямёны Фларыды" і іншыя.

Яго творчасць - у асноўным індэаністыкая, але гэта для асобнага вялікага агляду. Найбольшая яго ўвага - да апачаў, ён падрыхтаваў некалькі кніг, прысвечаных ім, а таксама на пэўных сайтах змяшчаў шмат тэкстаў, фрагментаў з кніг пра іх.

Як Ігнат паведаміў нашаму прадстаўніку, перадаючы 1.04.2014 г. некалькіх сваіх кніг з аўтаграфамі, ён двойчы бываў у Венесуэле.

Яго бацька, ураджэнец в. Усохі Клічаўскага раёна, які памёр 21.08.2026 г., таксама трапіў у нашу бібліяграфію.

Літ:

- 9126 Костян І. Вторжение: роман. Мн., 2013.
9200 Костян І. Демоны Южных равнин // Костян І. Перекресток миров. Мозырь, 2010. С. 105-231.
8565 Костян І. Демоны Южных равнин. Мн., 2009. (Каманчы.)
9128 Костян І. Демоны Южных равнин. Мн., 2013.
8729 Костян І. Индейцы Калифорнии. Мн., 2011.
12684 Костян І. Колониальный спецназ. Мн., 2022.
8566 Костян І. Позади садящегося солнца. Мн., 2009. (Кніга пра апачаў.)
11968 Костян І. С. Разведывательные практики североамериканских индейцев. Мн., 2020. (Выдадзена Р. Цымбэравым.)
9652 Костян С. И. Кто и зачем пытался скрыть от белорусского народа "Парижскую хартию для новой Европы" // Гісторыя Беларусі: Палемічныя матэрыялы / [М. А. Багушэвіч і інш.]; пад рэд. Я. К. Новіка. Мн., 2015. С. 298-301.

4529 Костян С. И. "Парижская хартия для новой Европы" и ее пагубные последствия для Беларуси // Мы и время. 1997. № 19 (июнь). С. 8.

6720 Костян С. И. Стратегия Сергея Костяна / интервью С. Мартовская // День. 2002. 20 июня.

4530 Костян С. Парижские требования идеологически оболванить мир // Мы и время. 1997. Окт. № 34. С. 5.

5433 Костян С. Третья волна оппозиции // Знамя юности. 1997. 5 июня. С. 2.

8941 Касцян С. "Курганы шмат чаго нам гавораць..." / інтэрв'ю // Звязда. 2002. 6 ліп.

ЛІТВІНЦАЎ Пётр (3) - хача гэта адхіленне ад непасрэдна індзейскай тэмы, цяжка не працытаваць нашчадка сібірскай Літвінцавай, якія вядомыя і ў гісторыі Аляскі.

Расказаў ён пра сябе ва "Уступленні ў тэму" ў сваёй кнізе "Шанцаванне, прулнасць і ўсякае незразумелае ў маім жыцці" ("Везение, прулность и всякое непонятное в моей жизни"):

"Добры дзень! Мяне клічуць Ігар Юр'евіч Літвінцаў. У Францыі - проста Ігар (прыкідваюцца, што ім не вымавіць маё зусім не складанае рускае прозвішча). Нарадзіўся ў 1948 г. 02.02, вучыўся ў Яраслаўлі. Пасля заканчэння Тэхналагічнага інстытута ў 1971 адразу паступіў у аспірантуру МХТІ імя Д. І. Мендзялеева (зараз РХТУ) кафедры "Тэхналогія асноўнага арганічнага і нафтахімічнага сінтэзу". Гэта значыць, па той жа спецыяльнасці, якую і атрымаў у ЯТІ.

Большую частку свайго жыцця (звыш 30 гадоў) я на ёй і прапрацаваў, не лічачы гадавой стажыроўкі ў Францыі, двух гадоў выкладання ў Тунісе і шматлікіх (часам досыць працяглых) камандзіровак. Самая экзатычная была ў Мексіцы, два месяцы ў сталічным Універсітэце "Ацкапатцалка" [Ацкапатцалька, Azcapotzalco].

Апошнія гады - спачатку сумяшчаў (з 1998 г.), а потым і на поўную стаўку працаваў топ-менеджарам у прадстаўніцтве кампаніі "Эксэс Індастрыз". Пенсію і грошы на астатняе жыццё менавіта там і зарабіў".

У гэтай жа кнізе (год напісання - 2002, дата выхаду на "Литрес" - 16.04. 2020) ён расказвае пра паходжанне сібірскай Літвінцавай.

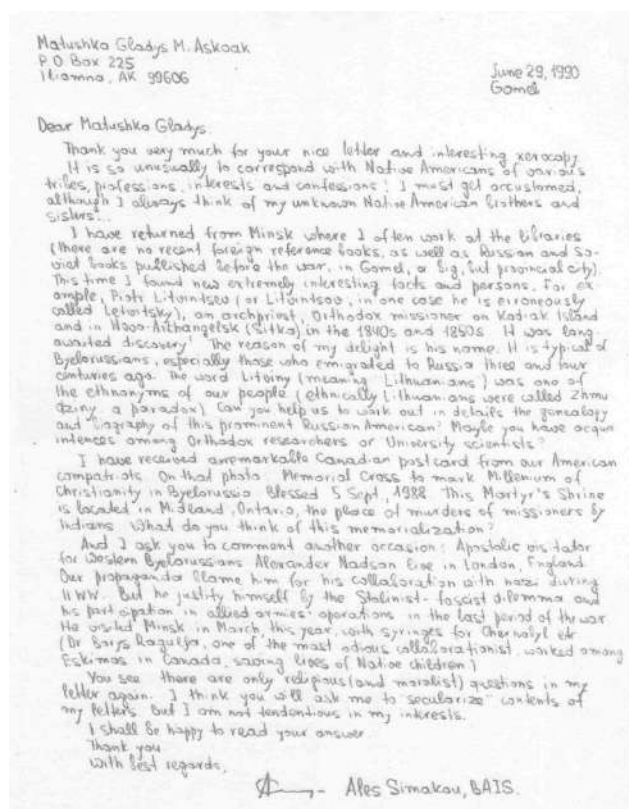
Ігар Літвінцаў

ЛІТВІНЦАВЫ

А на пачатку, з дапамогай глыбокага пошуку ў інтэрнэце на прозвішча Літвінцаў пачалі мы даволі ліха і паспяхова. Магчымае ўзнікненне радаводу знайшлося хутка - у 1640 г. выйшаў нейкі Стэфан Максімаў са сваімі людзьмі дзесьці ў раёне Чаркас на Расійскую зямлю. Ну і на ўсялякі выпадак нашымі гасціннымі дзяржаўнымі структурамі (а раптам казачок-то засланы?) быў адразу ва Усходнюю Сібір адпраўлены. Праўда, па мяккім варыянце, як прадстаўнік так званага саслоўя баярскіх дзяцей. Ну, а там як выхадца з Літвы яго Літвінцавым [або Літвінцовым, па-руску Литвинцовым] і занеслі ў прыказную [приказную] кнігу. Не прапаў, аднак. Ужо сын яго Іван у вялікія мясцовыя начальнікі выйшаў і вёсачку Літвінцава заснаваў (шкада, Брацкім вадасховішчам затопілі.) Ну, а потым замільгалі ў гісторыі і вядомыя багатыя купцы (зараблялі ад Джунгарыі да Аляскі), і няпростыя казакі, і значныя дзяржаўныя людзі. Нават сабор Літвінцаўскі [або Літвінцаўскі?] ў Іркуцку да гэтага часу стаіць! Гадоў 10 пошукаў і ўдалося ланцужок працягнуць амаль поўны ад Івана, сына Стэфана - (неідэнтыфікаваны перыяд) - Сцяпан - Сцяпан - Аляксандр - Мікалай - Аляксей - Юры і да мяне - Ігара.)

Ды толькі потым (адносна нядаўна) мае дамы засумняваліся. Іншы варыянт для сыходу ў генеалагічную глыбіню ўтварыўся. Уся праблема ў тым, што вельмі пладавітыя продкі былі. Па дзясятку сыноў у сям'і, не мяжа. Ды і імёны ім часам аднолькавыя давалі. Вось тут і разбярэся. Дзве мясцовыя сібірскае профі-пошукавічкі [поисковички] (вельмі кваліфікаваныя і адказныя) дапамагалі і зараз дапамагаюць, паміж сабой лаюцца часам, але гэта толькі на карысць справе ідзе.

(Усе падрабязнасці знойдзеце ў будучых кнігах (уключаючы і расшыфроўку дадзеных ДНК-аналізу ў лабараторыях Швейцарыі, ЗША і Расійскай Акадэміі ДНК па 25 маркёрах). Гэтыя вынікі выводзяць мяне на агульнага даўняга продка па бацькоўскай лініі (гаплагрупы R1a - Z92 галінамі 569) (гаплагрупы R1a - Z92 галіна 569) з такімі вядомымі асобамі, як Мусін-Пушкін, Пржавальскі і Хадасевіч, роды якіх бяруць свой пачатак у паўночнай частцы Вялікага Княства Літоўскага. І па матчынай: гаплагрупы Уршулы [або Уршулі] - U4a. Гэта таксама цікавая гісторыя - перапіска, бо швейцарцы спачатку хацелі ад мяне адчапіцца [отделаться], даслаўшы караченькі сертыфікат, вынікі якога мяне паведамлялі, што я на 69% усходні славянін, на 16% фіна-вугорац, на 11%

**Letter to Matushka Gladys Askoak (Iliamna, Alaska)
1990-06-29**

Matushka Gladys M. Askoak
Post Office Box 225
Iliamna, Alaska 99606

October 26, 1990

Alen Simakov
USSR, USSR, 246049
Gomel, [redacted]

Dear Alen:

God is with us! He is and Always shall be! Once again, I was overjoyed to receive your most welcoming letter. Lately I've been very busy especially with church activities, my children and my job, so it took me a long while before I could answer your letter. On top of all that I've been going to our small library here in the village to accumulate as much information to send back to you. Unfortunately our library is very small and has very few references, God willing I will be getting more information from the St. Herman's Seminary.

I wish I could just get all the books that were translated and have them sent to you, unfortunately there's a cost for everything.

I'm looking for more information on Piotr Litvintsev. I looked into Father David's little library and found some information I don't know if it's anything but, I hope you'll enjoy reading it. I've put red marks on what I thought might interest you.

I'm not much of an historian, but since I've been writing to you I have been more interested in the history of my religion. I also, enjoy reading. Enclosed you will also find some information on Zagoshin, he seems to be one of the important people in our history.

You wanted me to comment on what I thought of murders of missionaries by the Canadian Indians in Midland, Ontario. I don't know anything about this memorialization, for sure I'm going to find out more about it, I'm so naive on history of my state and any other country, that's all going to change.

We know that in the past when the Russians and outsiders first came, there were many that were very harsh people and because of lack of communication a lot of our people and the outsiders were brutally murdered. You know it was like invasion of privacy when the natives were conquered by Russians, the poor natives ^{would} know nothing of these foreigners that were coming in taking away the children, and young women, and young men. Probably the

**Letter from Matushka Gladys Askoak (матушка
Глэдзіс Аскаак, Iliamna, Alaska) 1990-10-26 p. 1 of 2
received 1991-11-20**

Natives thinking that the missionaries that came to help them by mistake (lack of understanding or lack of communication) thought they were these brutal people and murdered them. It's only my guess, but maybe that's what had happened.

I will do my best to get more information on Piotr Litvintsev, and in the next letter I will have more information for you. I'm getting more books from the St. Herman's Seminary in Kodiak. I hope that someday I will send you some books, maybe for a Christmas present. Until then

Love in Christ
Matushka Gladys M. Askoak

**Letter from Matushka Gladys Askoak (матушка
Глэдзіс Аскаак, Iliamna, Alaska) 1990-10-26 p. 2 of 2**

Пржевальскому Н.В.
420057, Казань, [redacted]

21.6.1991
Гомель

Уважаемый Николай Владимирович!

В белорусской "Народно-младе" 20.4.1991 была помещена статья Иосифа Пржевальского из Витебского района о его и Вашем роде ("Мы - Пржевальские").

Ваш адрес прислал мне член Географического общества БССР И.Н. Шаруа (Витебск).

Хотел бы узнать, интересует ли Вас литература о Н.В. Пржевальском, издаваемая на русском. Он заинтересован в сборе "карт, или описаний" о путешествиях путешественников.

Хотел бы также обратиться к Вам с вопросом. В одном источнике мне встретилось сообщение о том, что представители рода Врангеля, который дал известным деятелям, в т.ч. одного из "отцов" Русской Америки, издавали специальный "родовой" журнал. В нем, в частности, был напечатан материал о городе Врангель на Аляске. Я проводил исследование. Ведь когда-то именем Пржевальского был назван остров на озере Беннета в том же районе. Знаете ли Вы об этом? Очевидно, следовало бы уточнить, где он находился и сохранилось ли название.

Буду благодарен за ответ.

Искренне

Алесь Симакон,
временный исполнительный секретарь
Белорусско-индейского общества
246049, Гомель, [redacted]

**Letter to Nikolai Przhevalsky (Николай
Пржевальский, Казань, Kazan, Russia) 1991-06-21**

брытанец, а акрамя таго ўтрымоўваю [содержу] 2% генаў Азіі цэнтральнай. Проста хаўтуршчыкі.

А цяпер з такіх гістарычных далей зноў вернемся да сібірскай лініі. Знайшліся святэя старцы! Падчас гэтага цяжкага разблытвання ўсіх магчымых варыянтаў бацькоўскага радаводу мы сапраўды знайшлі сярод яго продкаў па абедзвюх лініях цэлы шэраг сібірскіх святароў. І, магчыма, менавіта з-за гэтага яго дзед ганаровым грамадзянінам Іркуцка стаў [-] так у аўтабіяграфіі яго сына, гэта значыць майго дзеда было паказана (між іншым - раней гэтае званне дзецям перадавалася).

Сярод святароў Літвінцавых падзвіжнікаў хапала. Адзін з самых вядомых на Алясцы засвяціўся. Родны брат майго прапрадзеда - Пётр Літвінцаў быў рэктарам Нова-Архангельскай духоўнай семінарыі. Яго дзеяніні ў пачатку шляху захаваны ў кнізе "Юконскі крумкач" Сяргея Маркава ў зборнай [сборной] асобе манаха Гермагена. Апошні з крыжам на голых грудзях [у крыніцы тут коска] бяспрашна бадзяўся ў расе па лясках з мэтай хрышчэння крыважэрных індзейцаў - тлінк(г)ітаў або колюшаў [тлінк(г)итов или калюшей]. Яны яго лічылі вар'ятам. Таму і не чапалі. І, у адрозненне ад пакорлівых аляутаў, хрысціцца нешта зусім не хацелі, а вось спаліць Нова-Архангельск, а ўсіх рускіх перабіць не толькі марылі, але і спрабавалі некалькі разоў.

Літ:

11586 Марков С. Юконский ворон. М., 1954.
25572 Марков С. Юконский ворон. М., 1958.
11591 Марков С. Юконский ворон: роман. М., 1961.
11592 Марков С. Юконский ворон: роман. М., 1970.
11593 Марков С. Юконский ворон: роман // Марков С. Н. Юконский ворон: роман. М., 1970. С. 5-190.
16763 Марков С. Юконский ворон. Ярославль, 1974.
11590 Марков С. Юконский ворон / вступ. ст. В.

Милькова. Красноярск, 1982.

11587 Марков С. Юконский ворон / вступ. ст. А. И. Алексеева; худ. Д. Утенков. М., 1991.

11588 Марков С. Юконский ворон / предисл. В.

Милькова; худ. Ю. М. Ефимов. Новосибирск, 1991. (Сб.)

18818 Марков С. Юконский ворон: роман. М., 2010.

СИДАРАЎ Ягор (Igor Sidarau, Egor Sidorov) - хакеіст нарадзіўся ў Віцебску, у пачатку кар'еры быў звязаны з камандай "Мінскія зубры". У 2021 г. удзельнічаў у чэмпіянаце свету сярод юніёраў (26 красавіка - 6 мая) у прыгарадзе Даласа Фрыска (Frisco) і горадзе недалёка ад Даласа Плейна (Plano). Яго сезоны ў "Саскатун блэйдс" (Saskatoon Blades, ЗХЛ): 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024. Затым ён перайшоў у "Анахайм дакс" - кантракт навічка на тры гады ("Сан-Дыяга галс").

Не толькі ў гульнях, але і непасрэдна на базе каманды Ягор мог блізка сутыкацца з індзейцамі - найперш гэта муж і жонка Рэбіт і Калінгбул.

У 2022 г. з'явілася інфармацыя, што прадстаўнікі каманды "з радасцю абвешчаюць мадэль, акцёрку і актывістку Першых Нацый Эшлі Калінгбул [Ashley Callingbull] новым паслом "Саскатун блэйдс"."

"Тое, чаго Эшлі дасягнула за сваё маладое жыццё, проста выдатна", - сказаў прэзідэнт каманды Колін Прыстнер. "Яна натхняе мільёны маладых дзяўчат па ўсім свеце, і, маючы магчымасць сустрэцца з ёй на выхадных, было зразумела, чаму, бо яна такая чулая і добрая, што робіць такое выдатнае ўражанне на ўсіх, каго сустракае".

"Я працую з вялікай колькасцю жанчын і дзяцей у розных супольнасцях і тут, у Саскатуне, таму я тут даволі часта бываю, і цяпер мне будзе лягчэй быць больш даступнай для гэтых супольнасцей", сказала Эшлі пра сваю працу ў Саскатуне.

Envelope from Canadian Council for Native Business, Saskatchewan Chapter (Saskatoon) 1994-04-10 received 1994-04-

Paul Ogresko Canadian Tribune
280 A Danforth Avenue,
Toronto, Ont, Canada M4K 1N6

March 5, 1990
Gomel

Dear Comrade Ogresko,
We are subscribers of the Tribune since 1989. Your paper was our only source of information about contemporary Canadian Native problems in previous years.
The Byelorussian-American Indian Society (including the organization period) works during three years.
The BAIS program is all the aspects of the Byelorussian-Indian contacts, research in its history, and universal Pro-Indianism.
The members of the BAIS are Communists, YCLers, Fourth Worldists and "non-party" people.
We don't know "Communist-Native" relations in Canada are good or not. Please comment. Can the Indians believe "Reds" after "the all" (Stalinism etc)?
We hope Communists are able to be the best friends of the Indians. We shall be glad to correspond with Communists and non-Communists, Slavic, Indian and other Canadians who interested in Native affairs and Soviet-Canadian connections.
Can you send some addresses? Can the Tribune put our address? (Use, in case of need, the text of this letter, correcting mistakes and style, in the Tribune.)
Can we receive full Circle?
Please answer our letter. We shall be very much obliged to you. We are awaiting with hope. Thank you.
Sincerely yours,

Ales Simakou,
Byelorussian-American Indian Society
USSR, BSSR, Gomel, [redacted]

P.S. I had paid attention to your name of Slavic type, then my "Byelorussian" hope was broken by your mention of the ancestors in an article, but today I still have a tiny illusion: there is the name Ogrysko (Огрыско in Byelorussia, many American Byelorussians were Ukrainianized. What place in the Ukraine is the motherland of your father's family?
Do you contact with any Soviet Indian friends (for example, in the Ukraine)?

Letter to Paul Ogresko 1990-03-05 Writer, journalist, editor, storyteller, born in Melfort (Saskatchewan), Plains Cree, Dakota, Ukrainian, and German ancestry, changed his surname to (maternal) Seesequasis

"Цяпер мне будзе лягчэй быць больш даступным для гэтых супольнасцей, што мяне вельмі хвалюе. Паколькі мне не трэба будзе так далёка ездзіць, я магу проста сесці ў машыну і паехаць, каб змяніць сітуацыю туды, дзе гэта неабходна".

Каманда вітала не толькі Эшлі Калінгбул, якая шмат чаго дасягнула (у тым ліку выйграла конкурс "Місіс Сусвет" 2015 г. у Менску), але і новага трэнера.

Такім чынам, "Уэйсі Рэбіт і Эшлі Калінгбул прынялі пасады ў "Саскатун блэйдс" 30.06.2022 г. Дэрэк Бідуэл, Global News, напісаў: "Не так часта мужа і жонку адначасова прымаюць на працу ў камандзе, але менавіта гэта адбылося ў панядзелак, калі "Саскатун блэйдс" віталі Уэйсі Рэбіта [Wasey Rabbit], на гэты раз у якасці аднаго са сваіх памочнікаў трэнера" (з 27.06.2022).

Муж Эшлі Рэбіт нарадзіўся ў Летбрыджы (Альберта), вырас у суседняй з ім Нацыі кайнай (Kainai Nation, Blood Tribe, чарнаногія). Гуляў у Амерыканскай хакейнай лізе (АХЛ, АНЛ), да і пасля Саскатуна - памочнік трэнера "Альберні вэлі бульдагс" (Alberni Valley Bulldogs) і "Ванкувер джаэнтс" (Vancouver Giants,

Envelope from Lubicon Lake Indian Nation (Edmonton, Alberta) s.d., no sender, Gomel postmark 1992-11-04 received 1992-11-06 (канверт з любіконскай карэспандэнцыі - інфармацыйныя рассылкі і некалькі індывідуальных лістоў)

Letter to Latin American Studies Institute (Beijing, China) 1992-10-05 (Institute of Latin American Studies, Instituto de America Latina, Chinese Academy of Social Sciences, Academia de China de Ciencias Sociales, Институт латиноамериканских исследований, Институт лацінаамерыканскіх даследаванняў)

Latin American Studies Institute
POB 1113
(Chinese Academy of Social Sciences
5 Jiaquomen Hei Ba Jie 5 Hao)
Beijing, China

October 5, 1992
Gomel

Dear Comrades:

We apologize if the address is incorrect or out of date. We have no contacts in China, but it is important to establish them. Unfortunately, we know little about the Chinese contribution to American studies. In the case of Latin America, our only sources are the America Latina magazine and M.Yu. Kim's Latin American Literature in China. We hope there are Indianists, both professional and amateur, in your country too. Our Society was founded in 1987 to study Byslorussian-American Indian relations and to develop correspondence / direct contacts with Native American organizations and individuals. We would be happy to exchange information on Latin and North American studies in China and Belarus. We will appreciate, for example, your current bibliography. Thank you. With Best regards,

Ales Simahou
Executive Secretary
Byslorussian-American Indian Society
P.O. Box 114
Gomel 246049
Belarus

Envelope from Survival (International) for tribal peoples postmark London 1997-07-10 postmark Gomel 1997-07-19 received 1997-07-21 (envelope #721)

ЗХЛ, WHL) (са жніўня 2025 г).

Літ.:

242 Бонч-Бруевич В. Духоборцы в канадских прериях. Ч. 1. Пг., 1918. (Саскачеван.)

12581 Мазур Ю. "Миссис Вселенная-2015" - лучший друг индейцев // Комсомольская правда. 2015. 1 сент. С. 22.

ЦІНЧУРЫН Андрэй (Андрей Тинчурин, Andrei Tinchurin, Tsinchuryun) - пачаў працаваць на "Беларус-нафту" ў Эквадоры з 2023 г. - аперацыйны кіраўнік даччынага прадпрыемства "Сэрвіс Ойл Эквадор Эквасер-войл" з прозвішчам, якое было і ў татарскага пісьменніка па імені Карым.

У Эквадоры з краін, у якіх значны сацыялізм у дзяржаўным ладзе, - кітайскія нафтаздабываючыя тэхналогіі і абсталяванне. І яны сталі дапаўняцца беларускімі ўзорамі.

Інтэрв'ю з ім узята Віялета Дралюк адразу пасля аднаго з яго прылётаў у Беларусь: <https://www.neft.by/2023/09/20/gomel-kito-armadilo-vse-po-planu>. Як загаловак

мы ніжэй выкарыстоўваем падзагалавак з яго. Гэта найбольш цікавае месца ў інтэрв'ю. Яно прысвечанае ваорані (ваорани, ваодани, аука, з кечуа - "салдат, ворак", Waorani, Waodani, Huaorani, Waos) з міжрэчча Напа і Курарай (Амазонія - Napo, Orellana, Pastaza Provinces).

СЛАДЖУНГЛЯЎ І СУСЕДСТВА З ПЛЕМЯННЫМІ ГРАМАДАМІ

- Дарэчы, да тэмы параўнанняў. Ад галаўнога офіса прадпрыемства ў Кіта да радовішча Армадылья [Armadillo Oil and Gas Field] блізка шлях?

- Вядома, не так, як ад Гомеля да Рэчыцкага. У цэлым у Эквадоры проста ездзіць не атрымліваецца. Тут

гарыстая мясцовасць, у Андах пастаянныя серпанціны, змена вышыні над узроўнем мора. Але задачу аблягчаюць авіяносіны. Дык вось, спачатку на самалёце ў горад Францыска дэ Арэльяна (г. Кока) [Puerto Francisco de Orellana, El Coca], адтуль яшчэ пераадолець 70 км - і Армадылья. Наша радовішча знаходзіцца непасрэдна ў джунглях. Гэта запаведная частка. Як, у прынтцыпе, і большая частка Эквадора. У краіне вельмі строгія экалагічныя патрабаванні, зусім [вполне] суадносныя [вполне соотнесимые] з вельмі беражлівым стаўленнем да прыроды. Яна тут дзіўная і разнастайная. Унікальная, я б так сказаў. Нездарма краіна такая прывабная для турыстаў. Тут можна сустрэць такіх прадстаўнікоў флоры і фаўны, якіх больш нідзе ў свеце не сустрэнеш.

- Вельмі небяспечных у тым ліку...

- Ведаеце, напэўна, сустракаў усё, што можна сустрэць. На радовішчы ж стала [постоянно]. Акрамя таго, у вольны час імкнуся ўдзельнічаць у экспедыцыях па дзікай прыродзе, першародных джунглях. Такія паходы выдаюцца рэдка, але па сіле ўражанняў іх цяжка з нечым параўнаць. Дык вось, не было нічога такога, каб рэальна напалохала. Ты не чапаш [трогаеш] насельнікаў трапічных лясоў, цябе не чапаюць. Існуем паважліва і паралельна.

- А было тое, што вельмі здзівіла?

- Цяпер гэта ўжо звыкла [привычно]. Але ў пачатку незабыўнае ўражанне [неизгладимое впечатление] пакінула сустрэча з прадстаўнікамі племянных грамад, якія ў Эквадоры знаходзяцца пад аховай дзяржавы, на асаблівым становішчы. Вось так на свае вочы ўбачыць людзей, якія захоўваюць першабытны лад жыцця - нечакана... Але зараз мы ў нейкім [некотором] сэнсе суседзі. Пасля таго, як на Армадылья пачалася здабыча нафты, уздоўж дарогі вырасла вёска племянной грамады Ваарані. Прадстаўнікі гэтага племені адносяцца да тых, хто вядзе аселя лад жыцця, камунікабельныя, таварыскія, не закрытыя для чужынцаў [Представители этого племени относятся к тем, кто ведет оседлый образ жизни, коммуникабельны, общительны, не закрыты для чужаков]. Так што выстройваем [выстраиваем] добрасуседскія адносіны, прытрымліваючыся балансу інтарэсаў.

Літ:

6194 Арэльяна (Orellana) Франсіска дэ // Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. Т. 2. Мн., 1996. С. 11.

НЕКРАЛОГ: Марэль Бас (Bas Moreel, 1930-2026) - галандскі актывіст (ураджэнец Генэпа, Genep) - настаўнік, перакладчык і шмат чаго іншага. Гэты светлы чалавек памёр у першы дзень 2026 г. ва ўзросце 95 гадоў. Многае ўражае ў яго дзейнасці і падыходах, асабліва ж - актыўнае распаўсюджванне ведаў, літаратуры (Bas Moreel Literatuurverspreiding), камунікабельнасць, цікавасць да людзей і іх патрэб.

Envelope from Centre International de Recherches sur l'Anarchisme (Lausanne, Switzerland) 1998-04-15 the envelope containing the only traditional letter from Bass Morel, received 1998-04-23

Envelope from CIRA (Lausanne, Switzerland) 1998-04-15 back - канверт, у якім прыйшоў ліст ад Баса Марэля (Sebastianus "Bas" Moreel)

Літ:

3643 Короткевич В. Книгоноши / пер. В. Коваленко // Всемирная литература. 1997. № 9. С. 92-103.

Алесь Сімакоў, даследчык беларуска-індзейскіх сувязей.

Ales Simakou (e-mail: davyde020@gmail.com), researcher of Belarusian-Indian (American Indian, Native American, Amerindian, First Nations) connections.

Індзейцы, индеіцы, Indianie, Indians, indigenous peoples, indigenas, indios de America y Bielorrusia, Belarus; Алесь Сімаков. Белорусы встречаются с индеицами. [Вып. 177].

"Гудскі гармонік" на XIV фестывалі народных традыцый і мастацтваў

Сапраўднае свята народна-песеннага мастацтва прайшло ў м. Радунь Воранаўскага раёна!

Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці на XIV Адкрытым раённым фестывалі народных традыцый і мастацтваў "Кола сяброўства" годна прадставіў - Народны ансамбль народнай музыкі і песні "Гудскі гармонік" (філіял "Гудскі цэнтр творчасці і вольнага часу" ГУ "Лідскі РЦКіНТ").

Нашы артысты падарылі глядачам запальныя народныя найгрышы, душэўныя песні, усмешкі і магутны зарад пазітыву.

Выступленне калектыва закруціла гасцей фестывалю ў сапраўднай віхуры свята.

Жадаем нашаму любімаму ансамблю невычэрпнага натхнення, гучных апладысmentaў і новых творчых вышынь!

ТК "Культура
Лідчыны".

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Адрас рэдакцыі:

231282, г. Ліда, вул. Лётная, 7а.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: sudnik@list.ru, sejlawicz@gmail.com

Газета падпісана да друку 19.10.2026 г.

Фармат А-4.

Аб'ём 4 друкаваныя аркушы.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета размяшчаецца на сайтах: <http://nslowa.by/>; <http://belkiosk.by/>

Дазваляецца самастойная раздрукоўка на паперу.